

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PRAHA 2013

TEREZIE VALOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

OTEC ZÁPADNÍHO MNIŠTVÍ BENEDIKT Z NURSIE

FATHER OF THE WESTERN MONASTICISM

ST. BENEDICT OF NURSIA

Vedoucí práce:

ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor práce:

Terezie Valová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce ThDr. Kamile Veverkové, Th.D., za její cenné rady, poskytnuté materiály, přínosné konzultace, vstřícnost a ochotu.

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 1. května 2013

Terezie Valová

ANOTACE

Tato práce je snahou o zprostředkování životní cesty Benedikta z Nursie, „otce západního mnišství“. Před samotnou Benediktovou poutí je zpracován stručně vývoj asketických společenství, které byly příkladné a které ovlivnily následně vzniklé mnišství. Následuje životní příběh Benedikta, který stal u zrodu pevných klášterních seskupení a dal vzor dalším, rodícím se mnišským komunitám na území celého západu. Poslední část práce se zabývá Benediktovým odkazem, který byl po celá staletí uchován a i dnes září jeho život, jako vzorný příklad toho, který směřuje k Bohu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Askeze, monasticismus, Benedikt, opat, mnich, Montecassino, řehole.

ANNOTATION

The thesis endeavours to mediate the life journey of Benedict of Nursia, the “father of western monasticism”. Before Benedict's pilgrimage, the development of ascetic societies that were exemplary and that influenced subsequently established monasticism is briefly described. The life story of Benedict who was a founder of settled monastic groupings and provided a model for other arising monastic communities on the whole western territory follows. The last part of the thesis deals with Benedict's legacy, which has been kept for all the centuries and even today his life stands out as an example of a person who aims for God.

KEY WORDS

Asceticism, monasticism, Benedict, abbot, monk, Montecassino, monastic rule.

OBSAH

Úvod	8
1. Zrod mnišství	11
1.1. Podněty Písma svatého	11
1.2. Esejci a Therapeuté	12
1.3. Filozofické školy	14
1.4. Gnóze	16
1.5. Askeze v křesťanském prostředí	17
1.6. Eremitství	19
1.7. Cenobitství	20
1.9. Mnišství východu	20
1.10. Mnišství západu	21
2. Benedikt z Nursie	24
2.1. Benediktovo narození, původ a studium	25
2.2. Odchod do Enfide a příhoda se sítím	26
2.3. Jeskynní život	26
2.4. Pokušení	27
2.5. Vůdcem Vicovaru	28
2.6. Dvanáctka	29
2.7. Žáci Maurus a Placidus	30
2.8. Příhoda s kosířem	31

2.9.	Žárlivý kněz	32
2.10.	Florentiův konec	32
2.11.	Výstavba Montecassina	33
2.12.	Dvanáct rozpoznání a dvanáct skutků	34
2.13.	Mniši mimo klášter a Mnich s lampou	34
2.14.	Hlad v Kampánií a Dvanáct mincí	35
2.15.	Prorocký dar	36
2.16.	Sestra Scholastika	37
2.17.	Celý svět v jediném paprsku	39
2.18.	Benediktova smrt	40
3.	Benediktův odkaz	41
3.1.	Ikonografie	41
3.2.	Montecassino	42
3.3.	Řehole	43
3.4.	Ora et labora	45
	Závěr	47
	Seznam použité literatury	48
	Summary	51

Seznam zkratk:

Zkratky názvu biblických knih podle ČEP:

1Kr	První královská
2 Kr	Druhá Královská
2 S	Druhá Samuelova
Dt	Deuteronomium
Ex	Exodus
J	Jan
L	Lukáš
Mt	Matouš
Př	Příslolí
Sk	Skutky
Ž	Žalmy

Ostatní zkratky:

ČEP	český ekumenický překlad Písma
lat.	latinsky
NZ	Nový Zákon
RB	Regula Benedicti/Řehole Benediktova
RM	Regula Magistri
srov.	srovnej
str.	strana
vyd.	vydání
sv.	svatý
tj.	to je
tzv.	takzvaný

ÚVOD

Ústředním tématem této práce je muž, který stal u zrodu západního mnišství. Muž, který svým ctnostným životem, nesmírnou láskou k Bohu a Kristu, ovlivnil mnohé a zanechal nevyčísitelné dědictví v podobě řehole, která upevnila mnišské společné soužití v pevná klášterní společenství, ve kterých přebýval *pax* = pokoj. Kláštery, jako „ostrovy pokoje v nepokojném světě“¹, otevřené všem příchozím, kteří upřímně toužili po přítomnosti Boha. Muž, který to, co kázal, také žil a po všechn svůj pozemský čas službu Bohu prokazoval. Jméno toho Božího muže, jenž našel v Bohu a u Boha zalíbení, zní „Benediktus (=Požehnaný)“².

Nejprve poukazuji na dobu, která předcházela době Benediktově, aby byl čtenáři dán obraz, co předcházelo, než se v křesťanském prostředí vyvinula pevná struktura mnišství, jaké podněty k tomu vedly a odkud byly dány vzory. Nejen evangelium, které jistě bylo zásadním pramenem v rané církvi, ale také inspirace nekřesťanského prostředí, jako byly židovské komunity či filosofické školy helenistické kultury, které volaly po dokonalejší existenci, která byla spatřována v asketické formě života.

Samotný pojem askeze vyšel z helenistického prostředí, kde byl původně užíván ve smyslu zdokonalování se pomocí sportovního cvičení a také ve významu řemeslné zručnosti. Časem tento výraz nabýval významu trvalého úsilí člověka o dokonalost, kterého šlo dosáhnout prostřednictvím tělesných a duchovních cvičení se v ctnostech. Tato asketická praxe zasáhla křesťanství v době jeho vzniku a postupně představovala duchovní ideál křesťanství. Podoba asketické praxe byla charakteristická odříkavým způsobem života, omezováním se v jídle, zřeknutím se světských zájmů, požiteků a zejména ovládnutím svých živočišných pudů, zvláště sexuality. V průběhu dějin podněty, které volaly k askezi, byly různé, způsob formy však zůstával stejný.

Tak se postupem času asketická praxe v křesťanském prostředí vyvinula v samostatnou větev církve, která se odvolávala k životu v následování Krista a odevzdání se Bohu. Tím je mnišství, které v raných, eremitských formách přešlo k společnému cenobitskému soužití, které rostlo v pevnější klášterní komunity pod vedením jedné, silné osoby v podobě opata. Mnišství tak bylo potřeba řádově sjednotit, což dalo podnět

---

¹ *ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky*. Praha: Čeští benediktini, 1993. str. 40.

² Citováno dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 82.

k sepisování řeholí, které byly soupisem pravidel, jíž se klášterní život řídil. O tom pojednává první kapitola práce pod názvem „Zrod mnišství“.

A tehdy vystoupil Benedikt z Nursie, který sepsal řeholi, která byla vzorem pro všechny a ovlivnila celý západní svět. Život Benediktův byl jednou krásnou a zářivou cestou k Bohu, kdy nejprve utekl ze společnosti do samoty, kde získal neocenitelné zkušenosti v podobě bojů se sebou samým a zdokonalil se ve svých ctnostech. Poté se již cítil být dost pevný a mohl tak předávat své moudro druhým, kteří jej chtěli následovat a ze života v samotě se chopil role opata a vybudoval klášter. V klášterním společenství po boku svých bratří, šťasten a zcela oddán své věci, strávil celý život. Životní pouť Benedikta byla doprovázena nesčetnými zázraky a prozítky jeho ducha. To vše zaznamenávají stránky druhé kapitoly s názvem „Benedikt z Nursie“.

Benedikt po sobě zanechal neocenitelné dědictví v podobě příkladného, zbožného života, spirituální nauky, jím vybudovaného kláštera Montecassina a pro mnichy sepsané řehole, která je aktuální i v dnešní době a má mnohé co říci i lidem nenáležejícím za zdi kláštera. Jen nepatrná část Benediktova poselství je obsahem poslední kapitoly práce nazvané „Benediktův odkaz“.

V první části práce jsem převážně vycházela z literatury pojednávající o mnišství, a to zvláště od Franka Karla Susa „*Dějiny křesťanského mnišství*“³ vydané roku 2003, Ventury Václava „*Spiritualita mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*“⁴ z roku 2006 a „*Spiritualita mnišství 2-3*“⁵ z roku 2010 a Franzena Augusta „*Malé dějiny církve*“⁶ vydané roku 2006. Dále v podkapitolách s konkrétní tematikou jako Esejci, Gnóze či Filosofické školy, byly použity knihy od Segerta Stanislava „*Synové světla a synové tmy, Svědectví nejstarších biblických rukopisů*“⁷ vydáno roku 1970, Browna Petera „*Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*“⁸ vydáno roku 2000, Culdantové Francine „*Nástin gnostické teologie*“⁹ z roku 1999, od Thiedea Carstena Petera „*Svitky od mrtvého*“.

---

³ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁴ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006.

⁵ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010.

⁶ FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2006.

⁷ SEGERT, Stanislav. *Synové světla a synové tmy, Svědectví nejstarších biblických rukopisů*. Orbis 1970.

⁸ BROWN, Peter. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*. Brno: CDK 2000.

⁹ CULDANTOVA, Francine. *Nástin gnostické teologie*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999.

*moře a židovský původ křesťanství*¹⁰ vydané roku 2004 a Störinga Hanse Joachima *„Malé dějiny filozofie“*¹¹ z roku 1992.

Svědectví Benediktova života zaznamenal papež Řehoř Veliký v druhé knize Dialogů, ta byla i mou předlohou pro zpracování Benediktova života, o kterém informuje druhá kapitola této práce. Jde o svědectví, které spatřilo světlo světa prostřednictvím benediktinského řádu v Praze a jde o publikaci z roku 1902 pod názvem *„Život a Řehole svatého otce Benedikta“*¹². Kniha je doplněná 70 ilustracemi umělecké školy berounské a následně rozdělena na *„Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů)“* a *„Řehole svatého Benedikta“*. Jinými hlavními zdroji, ze kterých jsem čerpala informace o Benediktovi, jsou: esej od Nigga Waltra *„Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství“*¹³ z roku 1991, Grüna Anselma *„Svatý Benedikt z Nursie“*¹⁴ vydané roku 2004 a také od Columba Stewarta *„Modlitba a komunita, Benediktinská tradice“*¹⁵ z roku 2004.

Ve třetí části práce mi byly pramenem již zmíněné knihy Nigga Waltra a Grüna Anselma, tak dále publikace *„Svatý Benedikt 480 – 1980“*¹⁶ vydáno v křesťanské akademii v Římě roku 1980, *„ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky“*¹⁷ vydaná benediktiny roku 1993 a oficiální stránky kláštera Montecassino.

---

¹⁰ THIEDE, Carsten Peter. *Svitky od mrtvého moře a židovský původ křesťanství*. 1. vyd. Praha: Volvo Globator, 2004.

¹¹ STÖRING, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon, 1992.

¹² *Život a Řehole svatého otce Benedikta*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹³ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991.

¹⁴ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

¹⁵ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2004.

¹⁶ *Svatý Benedikt 480 – 1980*. Křesťanská akademie v Římě, 1980.

¹⁷ *ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky*. Praha: Čeští benediktini, 1993.

1. Zrod mnišství

V této kapitole pojednávám, a to ve velice stručném nástinu, o předstupních, které vedly ke vzniku křesťanského mnišství. Ať již jsou to na křesťanském poli podněty z Písma svatého, tak také významné prvky i mimo křesťanských uskupení. Zvláště pak askeze, která je společným kamenem všech a která se vine jako společná nit dějinami vznikajících a zanikajících lidských společenství toužících po očistě, odklonu od světské a konzumní společnosti, snaze po dokonalosti a přiblížení se vyššímu. Askeze, která je nedílnou součástí také křesťanského kořene - snahy po přiblížení se Bohu, vedoucí k dokonalejšímu životu v následování Krista – kterým je ve 4. století rodící se monasticismus = mnišství. A který přetrvává až do dnešních dob jako podstatná a důležitá větev církve, která se podílí na utváření výrazu křesťanského světa.

„Šly s ním veliké zástupy; obrátil se k nim a řekl: „Kdo přichází ke mně a nedovede se zřítí svého otce a matky, své ženy a dětí, svých bratrů a sester, ano i sám sebe, nemůže být mým učedníkem. Kdo nenese svůj kříž a nejde za mnou, nemůže být mým učedníkem.“¹⁸

„Ježíš mu odpověděl: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.“¹⁹

„Tehdy řekl Ježíš svým učedníkům: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. Neboť kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej. Jaký prospěch bude mít člověk, získá-li celý svět, ale svůj život ztratí?“²⁰

1.1. Podněty Písma svatého

Podněty, které vedly ke vzniku křesťanského mnišství, jsou slova zaznamenána v Písmu svatém. Jak píše profesor Ventura: „Je to plod živený z mízy evangelia....“²¹ Rady, které vedou člověka k zapření sebe sama, vzdání se svého života a následování Krista. Opuštění společnosti a odchod do samoty za účelem hledání Boha a přiblížení se Bohu. Život žitý v čistotě, chudobě, odříkání si a odevzdání se Bohu.

Počátky mnišství se tedy nachází v asketickém způsobu života. O jistém obrazu askeze nám vypovídají knihy Nového Zákona. I když Ježíš sám asketou nebyl a ani se za něj

---

¹⁸ L 14, 25 – 27.

¹⁹ Mt 19, 21.

²⁰ Mt 16, 24 – 26.

²¹ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006. str. 9.

nepovažoval, v průběhu dějin se jeho život stal příkladným pro askezi. Nežil v manželství, neobklopoval se majetkem a svou chudobu chápal jako zvláštní hodnotu.²² Mnoho času trávil v modlitbách, postil se a byl poslušný Otcově vůli. To bylo smyslem a naplněním jeho života. To, co kázal, také žil. A právě proto „rys Ježíšovy existence a jeho výzva k chudobě a sebe zřeknutí stály u zrodu jednotlivých mnišských existencí“²³.

Největším asketou Nového zákona byl jistě Jan Křtitel, který již v mládí odešel do pouště, kde se živil jen medem divokých včel a kobyčkami. Svým příkladným a asketickým životem oslovil spoustu lidí a přicházeli za ním z celého okolí Jordánu, aby si vyslechli jeho slova a nechali se od něj pokřtít. „Jeho odříkavý způsob života se – společně se starozákonními motivy – stal mocným zdrojem inspirace pozdějších poustevnických a mnišských hnutí.“²⁴

V době, kdy je evangelium plně zvěstováno, není askeze nijak neznámým termínem, ale je tomu právě naopak, askeze je součástí života různých mimo křesťanských společenství. Jsou známá nekřesťanská hnutí vyznačující se odříkavým způsobem života s přísnou disciplínou, jako byla židovská apokalyptická seskupení, tzv. Eséni nebo Therapeuté. Z helenistické kultury²⁵ jsou to filosofické školy, jako byli Pythagorejci, Platón, Stoici, Novoplatónici a další.²⁶

1.2. Esejci a Therapeuté

Eséni či esejci bylo asketické apokalyptické hnutí, jehož vznik se datuje do 2. století před Kristem a zaniklo v 2. polovině 1. století po Kristu. Jeho členové se sdružovali v okolí Kumránu. Řecký název eséni je zřejmě odvozen z aramejského slova „*chasajja*“, což odpovídá hebrejskému slovu „*chasid*“ a znamená „*zbožný*“.²⁷ Ze starověkých spisovatelů

---

²² FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

²³ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoustého*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006. str. 44.

²⁴ *Příběhy apoštolů, Novozákonní apokryfy II*. Praha: Vyšehrad, 2003. str. 49.

²⁵ K helenistické kultuře a filozofii srov.: LONG, A. Anthony. *Hellenistická filosofie*. Praha: Oikymeneh, 2003.

²⁶ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

²⁷ SEGERT, Stanislav. *Synové světla a synové tmy, Svědectví nejstarších biblických rukopisů*. Orbis 1970.

se o Esénech zmiňuje Filón Alexandrijský²⁸ či Flavius Iosephus²⁹. Filon Alexandrijský hovoří o 4 tisících mužích žijících v Judských městech, vesnicích a osadách, žijících bez sexuální lásky a bez peněz. Tento jistý počet zmiňuje i Iosephus Flavius, který i nějakou dobu mezi Esény pobýval.³⁰ Šlo o hnutí apokalyptické, takže očekávali Boží zásah a zničení starého znečištěného chrámu a na jeho místo nastoupení chrámu nového. Síly dobra budou bojovat se silami zla, kdy zlo bude poraženo. Síly dobra jsou synové světla a za ty se považovali Eséjci, proti silám zla. Síly zla jsou synové temnoty a jsou to všichni ostatní. Jejich zásadním spisem byl „Řád Jednoty“. Stanislav Segert píše: „Řád Jednoty hned na začátku zdůrazňuje účel této společnosti: hledat Boha, činit to, k čemu vede Mojžíš a proroci, přivádět lidi k smlouvě milosti. Již zde však vidíme přísné odlišení od okolního světa; úkolem členů je milovat všechny syny tmy podle jejich viny; na jedné straně jsou vyvolení, na druhé straně zavržení, na jedné straně pravda a spravedlnost, proti ní zatvrzelost a zlé činy.“³¹

„A Ježíš řekl: "Neporozumíte již slovům života, protože jste ve smrti. Temnota zakalila váš zrak a vaše uši zacpala hluchota. Neboť jak vám říkám, nepomůže vám dumat nad mrtvými písmi, jestliže svými činy popíráte to, co bylo napsáno. Vpravdě pravím vám, Bůh a jeho zákony nejsou ve vašich činech. Nejsou ani v rozmařilosti, ani v opilství, ani v nedbalém životě či žádostivostech; ani v touze po bohatství, ani v nenávisti k vašim nepřátelům. Neboť všechny tyto věci jsou nesmírně vzdálené pravému Bohu a jeho andělům. Všechny tyto věci pocházejí z říše tmy a pána všeho zla. A všechny tyto věci nesete sami v sobě. A proto k vám nemůže proniknout Slovo a moc Boží, protože ve vašem těle a duchu je zabýdleno všechno možné zlo a nečistota. Jestliže chcete, aby se k vám dostalo živé Slovo Boží a jeho moc, pak nešpiňte své tělo a svého ducha; neboť tělo je chrám Ducha a Duch je chrám Boha. Očistěte proto chrám, aby v něm Pán chrámu mohl bydlet a zaujmout místo, které je ho hodno. A před všemi pokušeními svého těla a ducha, která přicházejí od Satana, se utěčte do ochrany nebes. Obnovte se a postěte. Neboť vám pravím, že Satan s jeho souženými může být přemožen jen postem a modlitbou. Zůstaňte sami a postěte se a neukazujte své postění žádnému z lidí. Živý Bůh to uvidí a velká bude jeho odměna. A přijdou andělé vaší matky země a budou vám sloužiti. Vpravdě pravím vám, když se nebudete postit, nemůžete se nikdy

²⁸ Filón z Alexandrie (lat. Philo Ludaeus) - narozen pravděpodobně roku 20 před Kristem, zemřel někdy po roce 40. Byl to židovský filozof a teolog, psal řecky a snažil se o sloučení židovské víry a etiky s řeckou filozofií.

²⁹ Flavius Iosephus - narozen 37/38 po Kristu v Jeruzalémě, rok úmrtí kolem roku 100 po Kristu v Římě. Původním jménem Josef ben Matitjahu, byl to židovský kněz, učenec a historik.

³⁰ THIEDE, Carsten Peter. *Svitky od mrtvého moře a židovský původ křesťanství*. 1. vyd. Praha: Volvo Globator, 2004.

³¹ SEGERT, Stanislav. *Synové světla a synové tmy, Svědectví nejstarších biblických rukopisů*. Praha: Orbis, 1970. str. 137.

osvobodit z nadvlády Satana, ani ze všech nemocí, které zapříčiňuje.“ Esejské evangelium míru³²

O Therapeutech píše Filón z Alexandrie ve spise „*De vita contemplativa*“³³. Název pravděpodobně pochází z řečtiny, z řeckého slovesa „*therapeuein*“ znamenající „*sloužit*“ či „*uzdravovat*“. Profesor Ventura je líčí: „Věnovali se skutečnému léčení nejen těla, ale zejména duchovního člověka, a sloužili Bohu, jak se učili přirozeným poznáním a ze Zákona zjeveného Bohem. K této práci a službě je vedla božská láska.“³⁴ Odcházeli za samotou do přírody, kde žili v prostých chatrčích a každá chatrč měla svou svatyni. Veškeré jejich myšlení hledělo jen na Boha. Modlili se dvakrát denně - ráno a večer a celé dny se věnovali svému zdokonalování četbou Bible a filosofických spisů. Po šest dnů probíhala tato samostatná práce na sobě v naprosté samotě a sedmý den se scházeli ke společným modlitbám a ke společné rozpravě. Po každém sedmém týdnu probíhala velká slavnostní společná hostina, která byla doprovázena zpíváním hymnů. Ta probíhala celou noc, až do brzkých ranních hodin, kdy za svítání se zúčastnění rozešli každý do své chýše a pokračovali v opětovném každodenním studiu ke svému zdokonalení. Potravou terapeutům byl prostý chléb a sůl a mokem jim byla prostá voda.³⁵

1.3. Filosofické školy

Z helenistického prostředí k nám o askezi promlouvají filosofické školy. Zde uvádím jen drobný náznak několika z nich pro představu, které ovšem byly příkladným podnětem pro formování askeze v křesťanské společnosti.

Pythagoras založil roku 530 před Kristem svou školu v Crotone v Kalábrii, kde žil se svými žáky podle přísných pravidel, vyžadoval disciplínu a čistotu. Tato škola nesla podobu dnešního kláštera, její členové museli skládat slib zdrženlivosti a skromnosti. Také museli přísahat, že nezabijí žádné zvíře, které by neohrožovalo člověka a každý večer museli zpytovat své svědomí a zamýšlet se nad chybami, kterých se dopustili. U Pythagora je

---

³² KUKLIŠ, Libor. *Gnosis9.net – internetový magazín pro ty, kdo hledají poznání* [online]. 24. 10. 2005, [cit. 2012-10-5]. Dostupné z: <<http://gnosis9.net/view.php?cisloclanku=2005100001>>.

³³ Spis „*De vita contemplativa*“ je dostupný z: KIRBY, Peter. *Early Jewish Writings* [online]. 2001 – 2013. Dostupné z: <<http://www.earlyjewishwritings.com/text/philo/book34.html>>.

³⁴ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006. str. 28.

³⁵ Tamtéž.

významné učení o duši a těle „*sóma – séma*“, doslovně znamenající „*tělo (je) hrobem (duše)*“. Úkolem duše je se z tohoto vězení vymanit.

Tento stav „*sóma séma*“³⁶ zastával i Platón, podle kterého duše nepatří tomuto pomíjivému světu, ale náleží ke světu idejí, jedinému skutečnému světu. Nutností nesmrtelné duše je její návrat do světa idejí. Veškeré poznání, které máme, je vzpomínkou duše toho, co už kdysi vnímala. Nejvyšší ideou je idea dobra, je to idea idejí, je nejvyšším cílem. Úkolem člověka je tedy snaha osvojit si nejvyšší dobro tím, že se pozdvihne do nadsmyslového světa. Člověk se na světě idejí podílí právě svou duší, v povznesení mu brání tělo a smysly. Jediná ctnost je stavem, který umožňuje duši se k tomuto cíli přiblížit. Ctnost se zakládá ve vědění a tudíž ji je možno učit. Platón hovoří o čtyřech základních ctnostech, a to: moudrosti, statečnosti, uměřenosti a spravedlnosti. Platón sice přímé asketické chování nevyžaduje, ale jeho učení k tomu směřuje. Člověk má usilovat o dobro a cesta k nejvyššímu dobru vede přes učení se a pěstování ctností.³⁷

Filosofický směr, jemuž je askeze vlastní, tak jako Platónovi ideje, je stoicismus. Jeho doba působení se datuje od 3. století před Kristem až po 1. století po Kristu. Výstižně jej charakterizuje imperativ „*Žij ctnostně!*“. Žít ctnostně představuje žít v souladu s přírodou a rozumem, protože je člověk bytost rozumná, žít v souladu s přirozenou povahou, to je život rozumný, to je jediná ctnost, jediné dobro, jediná blaženost. Skutečnosti jako zdraví, majetek, čest nebo také nemoc, smrt, chudoba, otroctví nejsou podstatné, pro stoiky toto vše není ani dobré ani špatné, ale lhostejné. Člověk by se měl nad ně povznést a přijmout je jako dané, smířit se s nimi a dosáhnout duševního klidu – „*atharaxia*“. Omezování jsme afekty, tedy pudy a vášněmi, jež matou rozum tím, že skutečností, které má stoik za lhostejné, přisuzují hodnotu, a tím nutí člověka o ně usilovat. Jedinec by však měl své pudy ovládnout, překonat své afekty a zaujmout k nim apatický postoj. Jedině tak může být člověk skutečně svobodný, když je duše osvobozena od vášní – „*apatheia*“. Jen tak lze dosáhnout blaženosti, kdy vnitřní svoboda je dosažena prostřednictvím askeze.³⁸

---

³⁶ PLATO. *Gorgias 493a*. Dostupné z: Tufts University. *Perseus Digital Library* [online]. 2005. Dostupné z: <<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0178%3Atext%3DGorg.%3Asecti%3D493a>>.

³⁷ STÖRING, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon, 1992.

³⁸ Tamtéž.

1.4. Gnóze³⁹

Následně v 2. století po Kristu se dalším vývojovým faktorem, který upevnil křesťanskou askezi a kdy křesťanství usilovalo o vyrovnání se těmto silám, stala gnóze. Pojem gnóze pochází ze starořeckého slova „gnosis“ znamenající poznání. Jde o náboženský a filosofický směr, který vznikl na počátku našeho století a v různých podobách přežíval až do vrcholného středověku. Termín gnóze se nachází i v Novém zákoně, do kterého se dostal přes židovství a označuje „poznání zjevené, nepocházející z rozumu“.⁴⁰ Gnóze i křesťanství vznikaly na sobě nezávisle. Vedly se však ostré dialogy mezi křesťanstvím a tímto hnutím, které měly za následek formulaci křesťanských článků víry, tak jak je známe dnes, s přidávanými dodatky pro obranu proti gnosticizmu. Duchovním obsahem gnóze proplouvají prvky východních tradic a k tomu ještě přistupují filosofické myšlenky z učení Poseidonia, Platóna, Pythagora a stoicismu. Gnóze učí o fyzickém dualismu, kdy proti sobě stojí dva božské principy. U gnóze je velice podstatný odmítavý postoj k materiálnímu světu, který je dílem zlého Boha. „Gnostikové svým stoupencům slibovali tajemné poučení o velkých základních otázkách lidstva, o tom, odkud pochází a kam směřuje lidský život, o vzniku vesmíru i o smyslu zla a neštěstí na tomto světě. „Pravé poznání“ (=gnosis), které zprostředkovali, se nezakládalo na rozumovém poznání a věcném poučení, ale získávalo se mystickým ponořením a určitou náboženskou praxí. Gnostikové tvrdili, že mají v držení tajná zjevení, která obsahují skryté vědění, přístupné jen zasvěcencům.“⁴¹

Jestliže prostředí dané doby vnímalo askezi jako vyšší stupeň života, hodnotnou životní formu, tak také křesťanství nemohlo zaostávat a projevovalo velké úsilí o vyrovnání se těmto mimo křesťanským skupinám pěstujících askezi, která byla znakem dokonalosti a představující vyšší stupeň existence. Ať už důvody byly tyto či touha jednotlivců po následování Krista a i mnohé jiné, vedlo to k proniknutí askeze a jejímu velkému a rychlému šíření v křesťanském prostředí.

---

³⁹Literatura pojednávající o gnózi: RUDOLPH, Kurt. *Gnóze: podstata a dějiny náboženského směru pozdní antiky (Die Gnosis. Wesen und Geschichte einer spätantiken Religion)*. Překlad Jiří Gebelt. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010.

⁴⁰CULDANTOVA, Francine. *Nástin gnostické teologie*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999.

⁴¹FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2006. str. 42.

1.5. Askeze v křesťanském prostředí

Vyvíjí se dvě skupiny představitelů asketického života v křesťanském prostředí, a to „putující“ a „nemanželská“. První skupina, tzv. putující apoštolové, o té nás informuje jeden z nejstarších spisů poapoštolské doby, Didaché⁴². Obrazem této skupině byly misie vyvolených apoštolů. Druhá skupina se formovala kolem ideálu života bez manželství. Zejména u žen se tento ideál jevil jako vhodný, jak po stránce převahy žen v křesťanských obcích, což mělo za následek spoustu neprovdaných žen, tak hlavně po stránce „uskutečnění Božího záměru s člověkem v nejčistší podobě“⁴³. Část tohoto pojetí sexuální abstinence vycházelo také z judaismu. Ortodoxní židé nahlíželi na tělesné potřeby jako na něco, co je „zbožnému člověku na obtíž“⁴⁴, protože tyto potřeby, i když jsou součástí lidské přirozenosti, mohou člověka odvádět od poslušnosti vůči Bohu. V prvních křesťanských obcích bylo tělo chápáno jako „chrám ducha Svatého“⁴⁵ nebo také „úd Kristův“⁴⁶. Již v antickém Řecku bylo panenské tělo považováno za spojnicu mezi nebem a zemí, tedy mezi Bohem a lidmi. Řecký výraz pro panenství je „*parthenia*“, odvozeno z „*para to theion*“, znamenající „na blízkou božství“.⁴⁷ Křesťanský ideál naprosté čistoty začal být navíc vnímán jako něco výjimečného, jako zvláštní druh hrdinství – „sexuální heroismus“⁴⁸. Ve 2. století se zdrženlivost stala také potvrzením autority proroků a znamením přiblížení se Bohu. „Zdůrazňování Ježíšova narození z Panny v Lukášově evangeliu vycházelo vstříc názoru, podle něhož panenství a dar prorocství spolu těsně souvisí.“⁴⁹

Současně v této době vystupují s teoretickým vysvětlením asketické formy života významné osobnosti raného křesťanství, jako byl Tertullianus, Cyprianus či Origenés.

---

⁴² Didaché – česky „Nauka dvanácti apoštolů“, autor je neznámý, vznik se datuje buď mezi roky 80 – 100 po Kristu nebo mezi roky 100 – 150 po Kristu, jedná se o nejstarší literární památku křesťanského prostředí po NZ knihách. Dnes jde o nejautentičtější svědectví v době poapoštolské. Spis byl dlouhou dobu přiřazován k Novému zákonu, jako jeho součást, ve 4. století byl ještě kanonickou knihou a později byl řazen k apokryfům. Spis zaznamenává v 16. kapitolách mravní zásady rané církve, církevní uspořádání a zachycuje liturgický život prvotní církve.

⁴³ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. str. 20.

⁴⁴ BROWN, Peter. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*. Brno: CDK 2000. str. 32.

⁴⁵ 1 K 6,19.

⁴⁶ 1 K 6,15.

⁴⁷ Zmiňuje se o tom Methodius v díle „*Symposium*“, které je dostupné z: *Documenta Catholica Omnia* [online]. 2006, poslední revize 12.6.2011. Dostupné z:

<[http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/103_migne_gm/0240-0311_Methodius_Conviviium_Decem_Virginum_\(MPG_018_0027_0220\)_GM.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/103_migne_gm/0240-0311_Methodius_Conviviium_Decem_Virginum_(MPG_018_0027_0220)_GM.pdf)>.

⁴⁸ BROWN, Peter. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*. Brno: CDK 2000.

⁴⁹ Tamtéž str. 61.

Tertullianus (narozen 160 Kartágo – zemřel 220 Kartágo) vystupoval proti manželství, ve svém díle „*De exhortatione castitatis*“ dokonce hovoří o manželství jako o nemravnosti. Zastává celibát, který vede k osvobození od tělesnosti, oslavuje panictví a vyzývá k mystickému sňatku s Bohem. Hovoří o tom, že moudrý člověk usiluje o zdrženlivost, a tím obnovuje důstojnost svého těla, a ti, kdo chtějí být přijati do ráje, se musí zříci všeho, co tam nepatří – musí usmrcovat libidózní touhu v sobě. Tertullianus informuje o novém aspektu askeze, a tím je „*mortificatio*“ – umrtvování.⁵⁰ „Díky zdrženlivosti získáš nesmírné dobro svátosti; co ušetříš na těle, to vyděláš na duchu.“⁵¹

Órigenés (narozen 185 Alexandrie – zemřel 253 Týros) zavedl do svého života podněty z evangelia, zvláště co se týče čistoty. Žil a vyzýval k celibátu, který chápal jako obnovení ráje, protože podle něho Adam potkal Evu až po vyhnání z Edenu. V celibátu spatřoval nejvyšší stupeň formy lásky k Bohu. Órigenés ve své veliké horlivosti po čistotě zašel až tak daleko, že jak zaznamenal Eusebius⁵², si sám ranil pohlavní orgány, aby tak zabránil jejich funkčnosti.⁵³ Přesto se Órigenova přísná forma asketického života stala příkladnou pro budoucí mnišský život.

Jistým motivem, který volal k asketickému životu, bylo také přesvědčení o blízkém konci světa a s ním spojeným soudem s odměnou nebo zavržením, podle žitého života. Asketická snaha šla ruku v ruce s odměnou na onom světě.

Jiným motivem byl zase protest proti zesvětštění církve a její účast na politickém poli.

V 3. století se askeze, jež je praktikována v obcích, odlučuje a rodí se monastická askeze mimo obec. Monastická z řečtiny od slova „*monos*“ znamenající „*samostatný, sám*“. Tato viditelná oddělenost asketů od ostatních v obci je základním kamenem mnišství. Askeze mimo obec byla askezi pouštní, kde byl asketa v začátcích zcela sám. Kolébkou se stal Egypt, kde také vystoupila výrazná osoba Antonína, pokládaná za „otce mnichů“. Antonín se již v brzkém věku dvaceti let vzdal svého majetku a odešel do pouště. Impulzem pro toto rozhodnutí se mu stala rada z evangelia, kterou vyslechl při své návštěvě chrámu:

---

⁵⁰ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoustého*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006.

⁵¹ PEARSE, Roger. *The Tertullian Project* [online]. 1999, poslední revize 27. 4. 2012, [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://www.tertullian.org/works/de_exhortatione_castitatis.htm>.

⁵² NOVÁK, Josef. *Církevní dějiny (Ecclesiastica historia) (Teol. studie)*. Praha: Zvon, 1991.

⁵³ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoustého*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006.

"A hle, nějaký člověk k němu přistoupil a zeptal se: „Mistře, co dobrého mám udělat, abych dosáhl věčného života“? On mu řekl: „Proč se mě ptáš, co je dobré? Jenom jeden je dobrý. Chceš-li však vejít do života, zachovávej přikázání“. Zeptal se ho: „Která“? Ježíš odpověděl: „Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nevydáš křivé svědectví, cti otce i matku a miluj svého bližního jako sám sebe“. Jinoch mu řekl: „To všechno jsem zachovával. Co mi ještě schází“? Ježíš mu řekl: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej svůj majetek a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi. Pak přijď a následuj mě“! Když jinoch to slovo uslyšel, odešel zarmoucen, protože měl velký majetek. Ježíš pak řekl svým učedníkům: „Amen, pravím vám: Bohatý jen těžko vejde do nebeského království. Znovu vám říkám: Spíš projde velbloud uchem jehly, než vejde bohatý do Božího království“. Když to učedníci uslyšeli, velmi užasli a řekli: „Kdo tedy může být spasen“? Ježíš na ně pohlédl a řekl jim: „U lidí je to nemožné, u Boha je však možné všechno“. Na to mu řekl Petr: „My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou. Co tedy budeme mít“? Ježíš jim odpověděl: „Amen, pravím vám: Až Syn člověka zasedne na svůj slavný trůn při obnovení světa, usednete také vy, kteří jste mě následovali, na dvanáct trůnů jako soudci dvanácti izraelských kmenů. A každý, kdo opustil domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole kvůli mně, dostane stokrát víc a za podíl bude mít život věčný“. A tak mnozí první budou posledními a poslední prvními.“⁵⁴

Na poušti pak Antonín strávil celý svůj život, opustil ji jen dvakrát, a to, aby pomohl pronásledovaným a při výzvě Atanáše, aby vystoupil proti ariánství. Ti, kteří za ním na poušť docházeli, jej nazývali „*Deicolos*“⁵⁵, což znamená zamilovaný do Boha.

1.6. Eremitství

Tento prvotní typ pouštní askeze je tzv. eremitství (=poustevnictví), charakteristické anachoresi, tj. odchodem či ústupem a životem v samotě, žít život v odloučenosti na poušti sám, nikoli však v úplné izolovanosti. Protože platilo, že pokud jedinec nevychází s lidmi, pak nemůže vystát ani se samotou.⁵⁶

Následně toto vedlo k tvorbě prvotních kolonií eremitů. Ti žili ve svých celách, což byly jeskyně, chatrče či prázdné hrobky a jednou týdně se shromažďovali za účelem společné

---

⁵⁴ Mt 19, 16 - 30

⁵⁵ ATHANASIUS, *Život sv. Antonína Poustevníka: život a působení našeho svatého otce Antonína, jak ho napsal a mnichům v cizině poslal náš svatý otec Atanáš, biskup alexandrijský*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2010.

⁵⁶ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

bohoslužby. Spojujícím článkem kolonie byl stařec, zkušený mnich, který poskytoval cenné rady. Volba takového staršího byla dobrovolná a mohla být kdykoli zrušena. V této době ještě neexistovaly žádné závazné normy či předpisy, ještě nesloužily žádné řehole.⁵⁷

1.7. Cenobitství

Pevnou formu mnišství dal Pachomios⁵⁸, který založil společný život v klášteře. Tento společný život mnichů se nazývá cenobitství, z řeckého „*koinos bios*“, představující společný život. Pachomios chápal svou službu jako službu lidem, šlo mu o vytvoření chráněného prostoru pro bratry, kde by byli odděleni od světa a pracovali na své spáse, ale už ne zcela sami. První klášter Pachomios otevřel v Tabennésidě v Thébaidě. Sepsal pravidla pro život mnichů v klášteře, zcela vycházející z Písma svatého. Do kláštera se přijímalo po přísné zkoušce a po složení slibu poslušnosti. Rostl počet zájemců a tak byly zakládány další kláštery, bylo jich 9 mužských a 2 ženské. Na konci Pachomiova života sčítalo cenobitské mnišství nad osm tisíc bratrů. „V Pachomiových inovacích se skrývají i zárodky rozpadu jeho institutu.“⁵⁹ Vedení tak početných klášterů vyžadovalo velkou autoritu, která se po Pachomiovi už nenašla a tak „kláštery zanikají v důsledku vlastního růstu“⁶⁰. Cenobitské mnišství však nezaniklo úplně a v 5. století ještě prošlo obrodou za Kopta Šenúta z Atrépe.⁶¹

1.8. Mnišství východu

Vedle egyptského mnišství se i v jiných zemích Východu formovaly samostatné druhy klášterního života, dělo se tak v Palestině, kde byl velký vliv Egypta. Jinak tomu bylo v pouštních oblastech Jeruzaléma, kde představeným byl mnich Charitón, který přišel z Malé Asie a vystavěl nový typ klášterů, tzv. laury. Šlo o klášter ležící v údolí, po okrajích se nacházely cely a společné místnosti ležely ve středu. Další vývoj mnišství bez egyptského vlivu probíhal v Sýrii, kde mnišství bylo vývojovým krokem askeze, mnohdy i dosti bizarní,

---

⁵⁷ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁵⁸ Pachomios – narozen 292 v Thébách, zemřel okolo roku 346, původně byl pohanem, s křesťanstvím se setkal až při jedné z válečných výprav (312) v armádě Konstantina Velikého. První klášter založil roku 318.

⁵⁹ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. str. 31.

⁶⁰ Tamtéž. str. 31.

⁶¹ Tamtéž.

jako bylo stání na sloupu, jehož největším představitelem se stal Symeón, který na svém devítimetrovém sloupu pobýval rekordních třicet let.⁶²

Otce mnišství však východ spatřuje v Basileiovi Velikém⁶³, na němž zanechal vliv jeho učitel Eustathios, který prosazoval askezi pro všechny křesťany. Basileios byl zastáncem cenobitství. Frank uvádí: „Bůh podle něho nestvořil člověka jako tvora osamělého a divokého, ale jako mírného a společenského. Boží záměr s člověkem lze uskutečnit jenom ve společenství.“⁶⁴ Kláštery pro něj byly centrem pravého křesťanství a vzorem pro ostatní křesťany. Sepsal řeholi ve dvou verzích, pro mužský a ženský klášter, která je jedinou zastávanou na východě. Dal základ pro následující generace východního mnišství až do dnešní doby.

1.9. Mnišství západu

Na západě se přerod askeze premonastické k monastické odehrál v druhé polovině 4. století a jeho příčiny byly mnohé, od vlivu východu, po podporování mnišství aristokracií, což mělo pozitivní následek na lidi z nižší vrstvy, kterým se tak otevíral přístup do vyšší třídy, ale taktéž to zapříčinilo mnohé problémy projevující se pýchou a povýšeností. Latinské mnišství také neoplývalo kladným vztahem k eremitství. Typické pro západní mnišství je zde pevnější pouto mezi klášterem a církví. Poté se v průběhu 4. a 5. století začaly budovat městské kláštery zejména na území Itálie, které nesly podobu klerikálních a bazilikálních klášterů. Ojedinělým typem latinských klášterů pak byly venkovské kláštery spojené s domem biskupa.⁶⁵

Významnou postavou, která zanechala vliv na vývoji latinského mnišství, byl Augustin z Hippo⁶⁶, působící v severním Egyptě. I když zastával funkci církevního hodnostáře, jeho způsob života se připodobňoval mnišskému. Měl snahy o spojení kléru a monastického života. Po všech stránkách podporoval mnišství, zakládal kláštery, sepisoval

---

⁶² FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁶³ Basileios – 330-379 Kaisaeria, jeden z Kapadockých otců, kteří vysoce přispěli k prosazení Nicejského koncilu a zvláště dogmatu o Božské Trojici, v prostředí východu. Bojovali proti arianismu.

⁶⁴ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. str. 37.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Augustin – narozen 354 v Thagastě a zemřel 430 v Hippo Regius, významný křesťanský filozof a teolog, nazývaný „učitel západu“. Mezi jeho významná díla patří např.: *De doctrina christiana*, *Confessiones*, *De civitate Dei*, *De vera religione*, *De Trinitate*.

díla o mnišsko-asketickém životě na podporu mnichů i mnišek, sepsal také řeholi - pravidla pro monastický život. K názvu Řehole Augustinova je připisováno více textů, „První řehole“ neboli „*Ordo Monasterii*“, dále „Druhá řehole“ neboli „*Praeceptum*“ a opis „*Praecepta*“, který byl určený pro komunitu mnišek. Založil v severoafrickém Hippo klerikální klášter, kdy se při tom inspiroval monastickým vzorem obsaženým ve Skutcích apoštolských⁶⁷.⁶⁸ Spiritualita Augustinova učení spočívá v lásce a hledání krásy, kdy láska je láskou ke krásě, a tím je Bůh. Bůh je podle Augustinovy výpovědi Láskou, Dobrem a Krásou. A právě mnišství dává prostor pro hledání krásy a láska je hlavním aspektem, na němž je vystavěn celý společný život bratří. Láska vede k mnišskému životu, dává sílu v něm setrvat, vede k hlubšímu skutečnému poznání a je pulzující energií na životní cestě k Bohu.⁶⁹

Zpráv o začátcích mnišství na Pyrenejském poloostrově je jen málo, přesto stojí za zmínku svědectví ze Španělska o asketickém životě, jenž vedl k proměně v monastický. Působil zde biskup Priscillian, znám extrémní formou asketického hnutí a který ovlivnil rozsáhlá území Hispánie a jižní Gálie. Tak se začíná ve 4. století rozvíjet asketicko – monastický proud v Hispánii a Gálii podléhající augustinovskému programu. Vliv z Hispánie tak roste až do západní Gálie, kde se významnou postavou zdejšího mnišství stal biskup Martin z Tours, žijící se svými druhy v klášteře Marmoutier u Tours.⁷⁰

Jiná mnišská střediska vznikala na počátku 5. století v jihovýchodní Gálii, u řeky Rhony, v Marseille, na pobřeží Středozemního moře a na středomořských ostrovech. Do církevního života se v těchto oblastech také zapojila římská aristokracie, která se zde přestěhovala pod vlivem vpádu germánských národů. Zakládala kláštery a kromě podpory askeze podporovala také rozvoj vědy a kultury v kláštorech. Z řad mnichů byli velmi často voleni biskupové. Tak byl zvolen i Caesarius v Arles, také on zakládal dál kláštery a sepsal zvlášť řeholi pro mnišky, která byla první v dějinách.⁷¹

Další významná osoba 5. století působící v Marseille byl Jan Cassianus, Augustinův kritik, který ve svém díle „*De institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum*“

---

⁶⁷ Sk 4, 32 – 35.

⁶⁸ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁶⁹ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010.

⁷⁰ FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁷¹ Tamtéž.

remediis“ a v „*Collationes patrum*“ popsal mnišskou praxi východu, nejednalo se o řeholi, ale o popis norem a zprostředkování zkušeností východního mnišství západnímu.⁷²

Z tradice galského mnišství vzešlo irské mnišství představující samostatnou formu, stalo se tak následkem christianizace Irských ostrovů. „Je zřejmé, že průkopníci irského mnišství, jako byl Patrik a patrně i Ninian, prošli sami učením u galských mnichů.“⁷³ Irské mnišství se stalo centrem církevního života, vzdělanosti a přísné askeze. U irských mnichů byl pěstován asketický ideál bezdomovství, kdy mniši ze svého domovského prostředí odcházeli do vzdálených klášterů a následně i z ostrovů na pevninu Evropy a zakládali zde své kláštery. Tak se stalo u skupinky mnichů, pod vedením Columbanuse, jenž založil roku 590 klášter Luxeuil a spolu s okolními kláštery Annegray a Fontaine vytvořili nové mnišské středisko.⁷⁴

Mnišství na západě ve 4. a 5. století tedy prodělalo značný rozmach. Ať už to bylo podporou aristokracie či úzkého spojení mezi klášterem a církví a taktéž christianizací římské říše, lze „hovořit o 4. až 6. století jako o době vítězného postupu mnišství. Svědčí pro to entuziasmus samotných mnichů, jakož i schopnost lidí nechat se mnišským ideálem oslovit.“⁷⁵

Různé formy asketicko - mnišského života bylo potřeba sjednotit a dát jim pevný klášterní řád, který by určoval pravidla mnišského života. Na sklonku 6. století se život v latinských kláštorech řídil několika řeholemi, jejich součástí byly životopisy významných zakladatelů a učitelů nebo i soupisy děl těchto představitelů. Řehole byly opisovány, různě přizpůsobovány a šířeny, ale neměly dlouhého trvání.⁷⁶ Stalo se tak až založením benediktinského řádu Benediktem z Nursie a jeho řeholí, která byla „vynikající moudrou mírností a jasnou mluvou“⁷⁷, jak se o ni vyjádřil Řehoř Veliký. Řehole dala jednotnou koncepci širšímu společenství klášterů na celém západě. Benediktova řehole se stala určující při formování spirituality mnišství celého západu a její dědictví přetrvávalo až do dnešních časů. Benedikt tak právem byl provolán za „otce západního mnišství“.

---

⁷² FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.

⁷³ Tamtéž. str. 47.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž. str. 49.

⁷⁶ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2004.

⁷⁷ Papež Řehoř Veliký píše Život svatého otce Benedikta. *Život a Řehole svatého otce Benedikta*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. Druhá strana vydání: *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.)*. str. 78. – v následujících odkazech užívám název knihy z druhé strany.

2. Benedikt z Nursie

Jak tomu už bývá u většiny mnichů staré doby, ani Benedikt nám toho o svém životě moc nezanechal. Život a činy této tajemné postavy k nám promlouvají z díla sepsaného asi padesát let po jeho smrti, z díla samotného papeže Řehoře Velikého⁷⁸, který Benediktovi věnoval jednu celou knihu svých Dialogů. Řehořova druhá kniha Dialogů je jediným zdrojem poznatků o životní pouti Benediktově. Papež čerpal informace od čtyř mnichů, kteří Benedikta osobně znali a byli jeho žáky. Byl to Konstantin, který se jako Benediktův nástupce ujal vedení kláštera, dále Valentinián, který byl v čele Lateránského kláštera. Také Simplicia, který jako třetí v pořadí po Benediktovi vedl kongregaci a Honorát, který byl opatem Monte Cassina – Benediktova kláštera v době Řehoře Velikého.⁷⁹

„Byl to muž ctihodného života, milostí i jménem Benedictus (= Požehnaný).“⁸⁰, tak píše Řehoř. Jedinou touhou Benediktovou bylo „zalíbit se Bohu“⁸¹. Veškerá světskost mu byla trnem v oku, vnímal ji jako „propast nepravostí“⁸² a světské věci mu byly „zvadlým květem“⁸³. Jeho duše nesla kříšťálovou čistotu, nepodléhala žádné vášni, zlo u něho nemělo sebemenší zákoutí a ve velikém přesahoval svou ctností. Tak se tento muž Boží „vir Dei“⁸⁴, jen s jedinou touhou v srdci „zalíbit se Bohu“⁸⁵, stáhl ze světa, aby ve své samotě, přiblížil se svému Bohu. To, co za svou útrapu získal, ve své skrytosti si neponechal, ale bratřím svým předal. Řeholi v každém svém slově plnou pravdy a lásky Boží, řeholi tak silnou slovem i Duchem, jež překonala všechny časy. A bratří jeho milí, až do dnešních dní, zůstávají Benediktově řeholi věrní.

---

⁷⁸ Řehoř – narozen pravděpodobně r. 540, zemřel r. 604. Léta jeho pontifikátu 590 – 604, užíval jako jeden z prvních titul „*servus servorum Dei*“ služebník služebníků Božích. Byl z bohaté senátorské rodiny Aniciů, vystudoval práva, již ve 25 letech zastával úřad prefekta římského. Z římské politiky však brzy odešel a započal dráhu církevní. Disponoval velkým rodinným majetkem a tak nechal na sicilském panství vystavět šest benediktinských klášterů a v Římě, kde získal římský palác, tam postavil klášter sv. Ondřeje. Velice propagoval Benediktinskou řeholi a podporoval vznik nových klášterů podle Benediktinského vzoru. Papežem byl zvolen proti své vůli, lid pamatoval na jeho dobré skutky v období morové epidemie. Nastoupil na papežský stolec v době, kdy byl dosti zmítán nepokoji. Tuto situaci, dle knihy *Svatý Benedikt 480-1980*, str. 6., sám líčil těmito slovy: „Já nehodný a slabý jsem převzal starou a od vln značně poškozenou loď, do níž již ze všech stran vnikla voda a jejíž zetlelá ráhna, bičovaná neustálým příbojem, věští blízké ztroskotání.“ Reformoval mešní liturgii, zavedl liturgický zpěv tzv. „Cantus Gregorianus“ Gregoriánský chorál a známá jsou jeho díla: *Mravní výklad knihy Jób*, *Homilie sv.Řehoře I.*, a nejvýznamnější *Dialogy* - psané po způsobu rozmluvy se svým přítelem, jáhnem Petrem.

⁷⁹ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2004.

⁸⁰ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

2.1. Benediktovo narození, původ a studium

Přesné datum Benediktova narození není zřejmé, předpokládá se, že se tak stalo někdy v letech 480 – 490 po Kristu. Tradiční výklad hovoří o roce 480 a místem narození byla Nursie⁸⁶. Z jediného Řehořova pramene se toho o Benediktově narození a původu moc nedovíme, papež uvádí jen jediný poznatek, a to že „pocházel ze šlechtického rodu⁸⁷ z Nursie“⁸⁸. Není známo jméno jeho otce ani matky, nevíme nic bližšího o jeho rodině a okruhu blízkých, rovněž z jeho dětství nejsou žádné záznamy, jen jeden poznatek je o Benediktově hluboké rozvážnosti již v mladistvém věku. Řehoř o něm hovoří jako o dítěti „chovaje srdce dospělé“⁸⁹, „srdce starce“⁹⁰. Nejspíš tím chtěl Řehoř vyjádřit, že Benedikt byl už jako malý obdařen silným duchem, který projevoval vyzrálou a moudrou a v mnohém převyšoval své vrstevníky. Není se tedy čemu divit, když po cestě do Říma⁹¹, kde byl poslán na studia, hořce narazí na neduhy společnosti a znechucen morální zkažeností, raději obrátil se zády a prchl do samoty. Římská společnost mu nebyla po chuti a proč také? Jeho kolegové podléhali jedné neřesti za druhou, pro Benedikta to byla nepříjemná zkušenost a prožíval hluboké zklamání. Jeho spravedlivý duch se nenechal zlákat nepravosti a tak se, jak píše Řehoř: „Recessit igitur scientur nescius et sapienter indoctus.“ „Vědomě nevědoucí a moudře neučený stáhl ze světa.“⁹²

Walter Nigg ve své eseji o Benediktovi uvádí, že patřil mezi první zastánce tzv. „docta ignorantia“ učená nevědomost⁹³.

---

⁸⁶ Dnes Norcie – město v italské provincii Perugia, kraj Umbria, v sabinských horách. Město si zachovalo starobylý ráz, sčítá na dvacet kostelů a kaplí, obeháno je vysokými hradbami a obklopeno zelenými pahorky.

⁸⁷ lat. leberiori genere - což tradice vykládá jako šlechtický či senátorský rod, ale např. Schuster (Alfredo Ildefonso - 1880-1954 - kardinál, arcibiskup v Miláně) na to poukázal a vyložil jej jako označení pro pouze „vážené postavení majetné rodiny v kraji“.

⁸⁸ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů.).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Citováno dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství.* Praha: Zvon, 1991. str. 18.

⁹¹ V Římě se nachází kostelík San Benedetto in Piscinula – podle tradice jako připomínka studijních let Benediktových.

⁹² *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů.).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3. Přeloženo dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství.* Praha: Zvon, 1991. str. 82.

⁹³ Jde o teorii, kterou později podrobně rozpracoval Mikuláš Kusánský (1401 – 1464).

2.2. Odchod do Enfide a příhoda se sítím

Benedikt odešel z Říma a usídlil se v Enfide⁹⁴. Společnicí mu byla jeho milovaná chůva, která s ním byla i v Římě a která ho velice milovala a zřejmě i Benediktův vztah k chůvě byl velice vřelý. V této době byla zcela běžná hlubší vázanost dítěte na chůvu, která se starala intenzivněji a trávila s dítětem většinu času než matka.⁹⁵

S chůvou se zde pojí jedna příhoda, kdy se projevila síla Benediktova ducha. Chůva si vypůjčila síto a při práci s ním ji upadlo a rozbilo se, hluboce naříkala nad svým činem a velmi plakala. Když to uviděl Benedikt, bylo mu chůvy líto, vzal tedy zlámané síto a modlil se a modlil se a tak se stalo, síto se scelilo. O jeho činu se dověděli lidé z širokého okolí, provolávali mu slávu a síto bylo zavěšeno na dveře kostela. Benediktovi se tato situace nezamlouvala, protože si byl vědom, že zázrak vykonal Bůh a ne on sám.⁹⁶ Jeho srdce netoužilo po chvále a slávě, naopak tesknilo po klidu a samotě. Tak Benedikt opět prchl, v tichosti, potají a zcela sám, opustil i svou milovanou chůvu.

Anselm Grün vidí v rozbitém sítu symboliku zpřetržení pouta k matce, v Benediktově případě pouta k chůvě. Scelení síta vykládá jako Benediktovo nalezení domova v Hospodinu.⁹⁷

2.3. Jeskynní život

Odebral se Benedikt na místo zvané Subiaco⁹⁸, nedaleko Říma, údolí známé prameny křišťálové vody, sbíhající se do jezera a odtud z něj proudící řeky. Narazil zde na mnicha Romana z nedalekého kláštera, který Benedikta obdaroval řeholním rouchem. Romanus chápal, po čem Benediktovo srdce prahne a rozhodl se mu na jeho duchovní cestě pomáhat. Ukázal mu jeskyni, do které se Benedikt uchýlil a pobýval v ní po tři roky, nikdo o něm nevěděl, jen mnich a ten mu také v určité dny donášel chléb, který byl jedinou stravou muže Božího. Řehořovo vyprávění pokračuje o nesnadném přístupu k jeskyni a tak mu musel

---

⁹⁴ Dnes Affile- italská obec v oblasti Lazio, ležící 80 km od Říma.

⁹⁵ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

⁹⁸ Subiaco – město v italské provincii Řím, kraj Lazio. Původně název znamenal umělé jezero, které zbudoval císař Nero, byly tři a největší mělo být největší přehradou na světě, až do roku 1305, kdy bylo zničeno. Tyto tři jezera jsou znázorněna na erbu města.

Roman chléb spouštět po laně, které bylo opatřeno zvonečkem, aby jeho zvuk vyběhl Benedikta k vyjití z jeskyně pro potravu.⁹⁹

Jednoho dne se ho Bohu zželelo a chtěl dát Benediktův život za příklad lidem, „aby jako svíce na svícnu postavená svítil všechněm, kteří jsou v domě Božím“¹⁰⁰. Proto se Bůh zjevil jednomu knězi, který právě chystal velikonoční hostinu, aby mu pověděl o svém služebníkovi, který strádal hladem. Kněz sbalil všechno jídlo a vydal se na cestu, kterou mu Pán ukázal, aby našel Benedikta a společně oslavili Boží hod a tak se také stalo.

V těch dnech Božího muže shlédlo i pár pastevců, jak se krčil v křoví a pro jeho oděv z kůže, si jej spletli se zvířetem. Když však poznali, že je to služebník Boží, rádi naslouchali Benediktovu vyprávění o křesťanském poselství a poté „zaměnili svou hrubou mysl v milostný zbožný život“¹⁰¹.

V jeskyni strávil Benedikt tři roky, pohroužen do samoty a modliteb. Sáhl si na samé dno svých sil a naučil se znát sám sebe.

Anselm Grün přirovnává tři roky v jeskyni ke třem dnům, po nichž Ježíš byl znovuzrozen. Píše: „Ježíš vstal z mrtvých po třech dnech, Benedikt slaví své znovuzrození po třech letech. Je novým člověkem.“¹⁰²

2.4. Pokušení

Jako nový člověk byl Benedikt podroben zkoušce. Na jeho hlavu nalétal černý pták – kos, neustále na něj útočil, tak Benedikt provedl znamení kříže a pták v tu chvíli zmizel. To byl ale jen začátek útoků ďábla na Benedikta a Řehoř líčí pokračování jeho zkoušky, kdy před Benediktovými zraky stanul přelud v podobě ženy, krásné ženy, která mu nebyla cizí a kterou již dříve potkal. Muž Boží zahořel nesmírnou touhou po této nádherné ženě a chybělo málo a Benedikt by podlehl omračující vášni. Papež ale dodává, že „Tu však náhle

---

⁹⁹ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹⁰⁰ Tamtéž. str. 6. Srov. Mt 5, 15

¹⁰¹ Tamtéž. str. 6.

¹⁰² GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyšehrad, 2004. str. 21.

dotknuv milostí Boží, přišel opět k sobě;¹⁰³. Svlékl svůj šat a své nahé tělo položil mezi trní a kopřivy, bolestí tak zabil rozkoš, „uhasil vnitřní hříšný plamen“¹⁰⁴ a zvítězil nad hříchem.¹⁰⁵

Zpráva o Benediktově ctnostném životě se rychle šířila, stal se známým v širém kraji a mnozí za ním přicházeli. „Nebot' byv sprostěn zla pokušení, právem se stal mistrem ctností.“¹⁰⁶

Grün promýšlí tuto příhodu o vítězství nad pokušením jako vítězství a zpracování své sexuality. Není správné potlačování sexuality, jakékoli potlačování životní energie, mezi níž sexualita patří na přední místa, je pochybné. Benedikt svou sexualitu nezatlačil, ale otevřel se jí a její plamen proměnil v oheň duchovní.¹⁰⁷

2.5. Vůdcem Vicovaru

O Benediktovi se dověděli také mniši žijící v klášteře Vicovaru¹⁰⁸, právě jim zemřel opat a hledali jeho nástupce, muže Božího shledali vhodným, aby je vedl. Přišli tedy za ním a sdělili mu své záměry, Benedikt však odmítl. Mniši přesto naléhali a naléhali, až muž Boží ustoupil a stal se jejich opatem. Pobyt v této mnišské komunitě byl Benediktovi nepřijemnou, i když naučnou zkušeností. Jak o ní míní Anselm, byla to zkušenost „ozdravující“¹⁰⁹. Benedikt byl muž silného ducha, který trval na řádu, přísně zachovával pravidla a očekával to také od svých svěřenců, ti však zastávali jiný postoj a nechtělo se jim měnit své staré návyky. Brzy mezi mnichy a Benediktem panovalo napětí, které otravovalo mysl všech. Muž Boží nehodlal slevit ze svých nároků a ponechat mnichy jejich zkaženosti. Situace se stupňovala, až se mniši spolčili ke spáchání zločinu, zabít Benedikta. Otrávil víno a podali jej Božímu muži, jak bylo zvykem, k požehnání. Když však Benedikt žehnal poháru s vínem a učinil nad ním znamení kříže, číše pukla a nápoj smrti padl. Benediktův duch ihned prohlédl tuto zákeřnou vzpouru, vstal tedy a s „tváří klidnou a myslí pokojnou“¹¹⁰ odešel se slovy, že již na počátku nechtěl být jejich vůdcem, protože si byl vědom neslučitelnosti jejich mravů

---

¹⁰³ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 9.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

¹⁰⁸ Vicovaro – dnes italská obec v provincii Řím, kraj Lazio, ležící 45 km od Říma.

¹⁰⁹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004, str. 23.

¹¹⁰ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 11.

s jeho. A řekl: „Jděte a hledejte si otce podle svých mravů; neboť mne déle míti nemůžete.“¹¹¹ A tak se Benedikt uchýlil opět do samoty, smutný, přesto poučen a vědomý, že situace, která panovala v klášteře, by pro něj mohla mít ničivý dopad, pro své nekončící úsilí zavést mnichy na správnou cestu, které zůstávalo bez odezvy, protože mniši netoužili po nápravě a mohlo by se stát, že by Benedikt zapomněl na sebe, ztratil se a jeho myšlenky by zbloudily. Řehoř dodává: „Potud tedy ctihodný Benedikt na oné poušti přebýval se sebou, pokud se ostříhal se svými myšlenkami v mezích svého nitra.“¹¹²

Anselm v tomto zkušenostním životním příběhu vidí Benediktovo vyrovnání se s agresivitou, která do této chvíle byla tlumená. Je-li agrese potlačována, má vliv na okolí. To Benedikt prožil hořce a poté se obrátil do sebe a samoty, tam také poznal, že pouze je-li sám v sobě, je tam i Bůh. Sám v sobě zná i svou agresivitu, a tím už ji nepromítá na druhé, ale mění tuto další silnou energii života v duchovní pramen.¹¹³

2.6. Dvanáctka

Čas strávený v opětovné samotě a duchovní proměny učinily z Benedikta člověka s velkou viditelnou přitažlivostí. Docházeli za ním mnozí, kteří dychtili po podobné formě života, usidlovali se v blízkosti jeho jeskyně a Benedikt jim byl nápomocen. Společenství rychle vzrůstalo, a proto se muž Boží rozhodl k založení komunity. Položil základy dvanácti menším klášterům, které si mniši vystavěli sami svými rukama. Tyto menší komunity vedl podle Pachomiových pravidel.¹¹⁴ Každý klášter obývalo vždy dvanáct mnichů, kterým Benedikt určil také opata.¹¹⁵

Dvanáct byl podle Řehoře Benediktův záměr, viděl v tom navrácení se k prvotní církvi. Dvanáct bylo apoštolů vyvolených Ježíšem a dvanáct bylo izraelských kmenů. Také Benediktovy skutky dělí Řehoř na dvanáct zázraků a dvanáct divotvorných činů. Celkově symbolika čísel hraje v Řehořově vyličení Benediktova života významnou roli.¹¹⁶

---

¹¹¹ Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.). Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 12.

¹¹² Tamtéž. str. 13.

¹¹³ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

¹¹⁴ *Lexikon des Mittelalters I. Band I*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. str. 1867.

¹¹⁵ Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.). Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹¹⁶ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

Stavba klášterů nebyla vždy jednoduchá, tři z nich se nacházely na skále a pojí se k nim příhoda jednoho z Benediktových divů. Tyto kláštery neměly zdroje vody a pro mnichy bylo obtížné denně sestupovat ze skalnaté hory pro vodu. Proto se mniši společně domluvili, přišli za Benediktem a žádali jej o přesídlení klášterů na místo přístupnější vodě. Muž Boží nesouhlasil, ale šel k vrcholu skály, kterou označil třemi kameny a modlil se. Následující den nakázal mnichům, aby vystoupili na místo, které označil a kopali tam. Když přišli k určenému místu, malý pramen vody již vyvěral ze skály na povrch. Vykopali tam studnici, která se zaplnila vodou a zásobila kláštery a tak byl vykonán jeden z prvních Benediktových zázraků.¹¹⁷

Grün nám ukazuje ve svém zpracování Benediktova života, podle jeho životopisce papeže Řehoře, návaznost osoby muže Božího na starozákonní proroky, a to Mojžíše, Eliši, Eliáše a Davida a také dává Benedikta do souvislosti s Petrem. Jde o pěticí zázraků. V tomto prvním zázračném činu se promítá duch Mojžíšův¹¹⁸, kdy „Benedikt nechá ze skály vytrysknout vodu“¹¹⁹, kde skála představuje to, co je v člověku starého a zatvrzelého, kdy Benedikt nespátňuje v tvrdé askezi pravou spiritualitu, tu naopak vidí v životnosti. Není tedy na místě potlačovat své životní energie, tlumit emoce a potřeby, ale zpracovat je a „napojit se na náš vnitřní pramen, jímž do nás vtéká život Boží“¹²⁰.

2.7. Žáci Maurus a Placidus

Snad nejznámějšími Benediktovými žáky byli Maurus a Placidus, chlapci vznešených římských rodin, kteří byli k Benediktovi posláni svými otci, aby je vychoval. Maurus byl synem Equitiuse a Placidus synem Tertulluse. Maurus se pro své vznešené mravy stal brzy Benediktovou pravou rukou.¹²¹

Řehoř popisuje s mladíky jednu příhodu, kdy se projevila Benediktova síla v duchu apoštola Petra. Mladý Placidus se vydal k jezeru pro vodu, při spuštění vědra byl však neopatrný a spadl do vody. Vysoké a velké vlny ho rychle unášeli od břehu, až ho pouhé oko nemohlo spatřit. Tehdy Benedikt, jenž byl zavřen ve své cele a modlil se, pocítil, co se stalo.

---

¹¹⁷ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹¹⁸ Srov. Ex 17, 6.

¹¹⁹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyšehrad, 2004. str. 24.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

Rychle zvolal na Mauruse a pověděl mu o Placidově nešťastném pádu do vody. Nařídil mu, aby se vydal za chlapcem a pomohl mu. Maurus si vyžádal od Benedikta požehnání a utíkal Placidovi na pomoc. Běžel a běžel, až ve své soustředěnosti splnit úkol nerozpoznal, že jeho nohy kráčí po vodě, jako by byly neustále na souši. Doběhl k Placidovi, vytáhl jej k sobě a zachránil ho. Teprve když byli oba mladíci v bezpečí na souši, ohlédl se Maurus zpět a došlo mu, co se vlastně stalo. Běžel k Benediktovi, aby mu pověděl, co se událo a připisoval tento zázračný čin Benediktovu rozkazu, Benedikt však zázrak spatřoval v poslušnosti Maurusově.¹²²

Tento druhý zázračný čin odkazuje na nový zákon a apoštola Petra¹²³, který svou silou víry kráčí po moři k Ježíši. Řehoř zde poukazuje na poslušnost, která je důležitou stránkou mnicha a ve které Benedikt spatřuje podstatný aspekt víry. Poslušnost jako součást absolutní víry a odevzdání se Bohu.

2.8. Příhoda s kosířem

Třetím činem Benediktovým, kde se ukázala moc muže Božího, je příběh o Gótovi, který zavítal do kláštera, aby se stal jeho hodným členem. Ctihodný Benedikt dal Gótovi úkol posekat křoví na místě u jezera, kde hodlal vybudovat zahradu. Gót se práce zhostil se vši snahou a radostí. Zabrán vši silou do sekání, srp se uvolnil z topůrka a spadl do hlubokého jezera. Gót zcela smutný přiběhl za mnichem Maurusem a pověděl mu, co se stalo, ten se odebral k Benediktovi a pověděl mu o kosíři, který leží na dně jezera a smutném Gótovi, který nemůže pokračovat ve své práci. Muž Boží odešel k jezeru, vložil svou ruku, ve které držel topůrko bez srpů do jezera a stalo se, kosíř se sám z veliké hloubky vynořil a zasunul na násadu. Benedikt předal opět scelený pracovní nástroj Gótovi a zvolal: „Tu máš, pracuj déle a nekormuť se!“¹²⁴.

V tomto příběhu se odráží zázrak, za nímž stál prorok Eliša¹²⁵ a je v něm jasně vidět Benediktův vztah k práci. Pozitivní postoj k práci, který se táhne celým učením Benedikta a je důležitou částí v životě lidské bytosti. Práce by měla být tvořena s radostí, odhodláním

---

¹²² *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹²³ Srov. Mt 14, 28 – 29.

¹²⁴ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902, str. 20.

¹²⁵ Srov. 2 Kr 6, 5 – 7.

a vědomím pozitivních výsledků. Potom můžeme říci: „Práce osvobozuje od smutku. Je pro člověka dobrodiním.“¹²⁶

2.9. Žárlivý kněz

Následující události v Benediktově životě byla konfrontace s knězem Florentiem, který sídlil v sousedním kostele a jak mohl, tak škodil. Nenáviděl Benedikta pro jeho ctnostný život a pro jeho chválu, sám si přál být na výsluní, být obdivován a být slavný, ale nic tomu neobětoval a jeho život ani z dále neblížil se Benediktovu. Tak se tento zlý kněz „tmou závisti byv oslepen“¹²⁷ odebral ke skutku tak zkaženému, jako byl on sám a poslal muži Božímu otrávený chléb. Benedikt však rozpoznal jeho zlý úmysl a proto přikázal havranovi, který za Benediktem denně přilétal a muž Boží mu poskytoval potravu, aby ten kus otráveného chleba odnesl na místo, kde o něj nikdo živý nezavadí. Řehoř líčí, že havranovi se nejprve nechtělo, ale nakonec tak učinil, potom přilétl zpět k Benediktovi a dostal svůj obvyklý kousek chleba.¹²⁸

Duch proroka Eliáše¹²⁹ je promítnut do této příhody a také zde můžeme spatřit Benediktův vztah ke zvířatům. Je velice vřelý a ochranný, byl si vědom otázky spirituality stvoření, jíž jsou zvířata součástí. Jsou stejně Božími tvory, tak jako my. Jsou částí stvoření, tak jako my. A proto by měl vládnout pozitivní přístup člověka ke zvířeti, neboť je tvorem Božím. Nigg píše: „Křesťan má vůči světu zvířat odpovědnost; Benedikt ji pociťoval...“¹³⁰

2.10. Florentiův konec

Když Florentius viděl, že pokus zavraždit Benediktina nevyšel, rozhodl se pro další nemravný čin, a to pokoušet bratry. Poslal tedy sedm nahých dívek do zahrady kláštera, aby probudily v mniších touhy a svedly k nepravosti. Muž Boží rozpoznal úmysl mířený proti němu, nechtěl ještě mladé a ne dostatečně zkušené mnichy vystavovat těmto svodům a tak se přiklonil k odchodu i se svými mnichy. Florentius jásal a velice se radoval Benediktovým

---

¹²⁶ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 25.

¹²⁷ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 24.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Srov. 1 Kr 17, 6

¹³⁰ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 34.

odchodem, to však netrvalo dlouho, protože všemohoucí potrestal nedobrého kněze podle zásluh a při Florentiově jásaní, který sledoval ze svého balkónu Benediktův ústup, se balkón zřítíl a Florentia pohřbil.¹³¹

To spatřil Maurus a poslal vzkaz Benediktovi, ve kterém s radostí oznamoval, že se může vrátit, neboť jeho nepřítel zhynul. Muž Boží hořce naříkal nad touto zprávou, jak pro smrt nepřítelovu, tak pro radost, kterou měl Maurus ze smrti kněze.¹³² A právě v tomto nacházíme další shodu s Písmem svatým, a to konkrétně shodu s Davidem¹³³, který se téže nemohl radovat ze smrti nepřítele a pěl nepříteli žalozpěv.¹³⁴

2.11. Výstavba Montecassina¹³⁵

Psal se rok 529, Benedikt opustil údolí Subiaku a zamířil na místo zvané Cassino, ležící na vrcholu převeliké hory, vysoké „pozdvihujíc jako do oblaků“¹³⁶. Na tomto opuštěném místě se nacházel pohanský chrám, zasvěcen pohanskému bohu Apollonovi, obestřený démonským hájem. Vznesený Benedikt nechal zbořit chrám a vypálit háj a vystavěl zde kapli sv. Martina a kapli sv. Jana.¹³⁷

Muž Boží započal stavbu kláštera, který nesl a ještě dnes hrdě nese název „*Montecassino*“. Za svou existenci zažil mnohé pády a vzestupy, vše ustál a stal se symbolem křesťanských dějin a duchovního života. „Montecassino je Boží hrad uprostřed rozbouřeného moře tohoto světa.“¹³⁸

Začátky výstavby kláštera byly doprovázeny obtížemi, na místě kdysi zasvěceném pohanství přetrvával duch démonů, Benedikt tak opět zakusil útok nepřítele, ale jako spravedlivý Boží bojovník vytrval, ďábla porazil a zkažené ovzduší proměnil v čisté Boží světlo. Bylo zapotřebí odvalit velký kámen, který bránil položení základu kláštera, pokoušelo se o to mnoho mnichů, ale přes veškerou jejich snahu s kamenem nehnuli. Proto přistoupil Benedikt, svou modlitbou zapudil ďábla sedícího na kameni a náhle mniši kamenem hnuli

---

¹³¹ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Srov. 2 S 1, 11

¹³⁴ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004.

¹³⁵ Téma „*Montecassino*“ je samostatně zpracované v následující kapitole.

¹³⁶ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 26.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 39.

bez jakékoli síly, jakoby kámen nesl tíhu pířka. Kopali na tom místě a narazili na bronzovou modlu, kterou pohodili v kuchyni a tu rázem zaplavily plameny ohně. Mniři se snařili oheň uhasit vodou, ale marně.¹³⁹ Neřlo o pravdivý řár, ale o oheň představující jejich sexualitu, se kterou se mniři jeřtě nevypořádali. Muř Boří vřak zkušenost už měl, poučil tedy své bratry a pomohl jim proměnit ji v duchovní sílu. Další útok démonu zapříčinil pád rozestavěné hradby, která zasypala jednoho mladého mnicha. Benedikt silou modlitby toho mnicha uzdravil.¹⁴⁰

2.12. Dvanáct rozpoznání a dvanáct skutků

Papeř Řehoř pokračuje své vyprávění dvanácti zázraky rozpoznání a dvanácti zázračnými činy. Zázraky rozpoznání vystupují jako obrazy duře, která prošla dlouhou a složitou cestou, na jejímř konci, jako plod námahy a vytrvání, září vědomí sebe. Benedikt zakusil mnohá úskalí, mnohá pokušení, mnohé tuřby, rozpoznal jejich podstatu a zpracoval je v duchovní sílu. Benediktova vlastní zkušenost mu propůjčila moc číst v ostatních lidech.¹⁴¹

Tato vnitřní Benediktova proměna se projevila také ve vnějším světě v podobě dvanácti činů, které rovněž Řehoř popisuje. Jestliže Benedikt v Bohu proměnil sám sebe, mohl pomoci i světu. „Tak, jako sám sebe nasměroval k Bohu a skrze setkání s Bohem se uzdravil, může i světu kolem sebe pomáhat k uzdravení.“¹⁴² A děje se tak modlitbou. „Modlitba vede ke skutku a vtiskuje mu podobu.“¹⁴³

2.13. Mniři mimo klášter a Mnich s lampou

Bylo zvykem, v případech, kdy mniři vycházeli za zdi kláštera, že po celou dobu pobytu mimo klášter, nepoživali jídlo ani nepili, mohli tak učinit až po návratu v klářiře. Toto pravidlo se přiřně dodržovalo. Jednoho dne, když pár mnichů opět vyrazilo za nějakou záležitostí ven z kláštera, po cestě se zastavilo u jedné zbořné řeny. Porušili svůj slib, pojedli a popili u ní. Když se vrátili do kláštera, otázal se jich opat Benedikt, co venku požili, mniři

---

¹³⁹ *řivot svatého otce Benedikta od sv. papeře Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹⁴⁰ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyřehrad, 2004.

¹⁴¹ Tamtéř.

¹⁴² Tamtéř. str. 28.

¹⁴³ Tamtéř. str. 29.

však pravili, že nic. Muž Boží věděl, že klamou, protože jeho duch byl neustále přítomen u nich i na cestě. Vyjmenoval tedy mnichům vše, co snědli i vše, co vypili. Muži v hanbě padli k jeho nohám, přiznali se a prosili o odpuštění. Ten jim prominul v přesvědčení, že situace se již nikdy nebude opakovat, když již ví, „že jest jim v duchu stále přítomen“¹⁴⁴.

Druhý příběh vypráví o mnichovi, který držel při pozdní večeři Benediktovi lampu. Když tak stál, aby poskytl světlo, zmocnili se ho pyšné myšlenky útočící na muže Božího. Ten se k němu ihned obrátil, pokáral ho a dal zavolat jiné bratry, kteří převzali lampu a mnicha poslal si sednout a odpočinout. Když se jej pak mniši zeptali, co se stalo, pověděl jim o svém pyšném smýšlení proti svatému muži. Bratři pochopili, že Benediktovi nic neujde a „v jehož uších i slova tichého myšlení zaznívala“¹⁴⁵.

Z těchto Řehořových slov k nám promlouvá síla Benediktova zázračného rozpoznání, důkladná znalost lidských srdcí učinila, že muž Boží věděl dříve, než to bylo vysloveno, dokonce i to, co vyřčeno nikdy být nemělo.

2.14. Hlad v Kampánii a Dvanáct mincí

Následné dva příběhy jsou z okruhu Benediktových divotvorných skutků, kde nepomohla jen modlitba, ale i konkrétní čin. Modlitba, která uzdravuje, doprovázená skutkem pro potřebné. Modlitba zde neztrácí na své důležitosti, je stále základem, skrze níž dochází k uskutečnění činu.

Stalo se za časů Benedikta, kdy stál v čele Montecassina, že celou zemi sužoval hlad. Nedostatek potravin zastihl i samotný klášter a mnichy zachvátily chmury. Už nezbývalo ani zrnka obilí a bratři měli posledních pět bochníků chleba, až z toho zarmoucení a skleslí mniši byli. Muže Božího netěšila rozmrzelost jeho bratří, snažil se vší silou pozvednout jejich náladu a ujišťoval mnichy o tom, co nyní není, další den bude nadbytek. Tak se také stalo a druhý den seslal Bůh klášteru pytle mouky. Kdo a jak je do kláštera dopravil, se nikdy nezjistilo. Zármutek bratří byl náhle pryč, ve velikém pěli Hospodinu chválu a ponaučení „že ani v nouzi nemá se pochybovati o pomoci Boží“¹⁴⁶, žili dál v míru pospolu.

---

¹⁴⁴ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 33.

¹⁴⁵ Tamtéž. str. 47.

¹⁴⁶ Tamtéž. str. 48.

Jindy za Benediktem přispěchal jeden věřící muž, který dlužil dvanáct mincí a byl svým půjčitelem, který mu působil velké problémy, naháněn ke splacení dluhu. Zoufalý muž nevěděl kudy ven z nešťastné situace a tak hledal pomoc u Benedikta. Ten však dvanáct mincí pro dlužníka neměl, ale řekl mu: „Dnes nemám, co žádáš, abych ti dal.“¹⁴⁷ Poté ještě dodal, ať se navrátí za dva dny. Po dlouhé dva dny se muž Boží modlil a třetího dne se v klášteře na bedně s obilím našlo třináct mincí. Toho dne se také vrátil dlužný muž a Benedikt jej obdaroval třinácti mincemi se slovy, že těch dvanáct je k zaplacení dluhu a třináctá mince je pro něj.¹⁴⁸

2.15. Prorocký dar

Benediktův duch se vyznačoval velkou prozřetelností a z příběhů, které nám dává Řehoř poznat, poukazuje na prorocký dar, který byl muži Božímu Bohem propůjčen a který se nesl v odkazu starozákonních proroků.

Jedna z prvních prorockých příhod pojednává o Benediktově vidění v době, kdy v zemi vládou mocenské nepokoje a kdy muž Boží vidí zničení svého kláštera cizími národy. V té době pobýval v klášteře také Theoprobis, ze vznešeného rodu, který mezi bratry vstoupil po Benediktově napomenutí. Ten obrátil pak svůj nepořádný život v záslužný a získal si přízeň a důvěru opata. Jednoho dne zastihl muže Božího v cele, jak pláče. Když viděl, že je to smutný pláč, ne takový, na který byl u Benedikta zvyklý při jeho modlitbách, se opatrně opata zeptal, co způsobilo tak velký žal, který ho zachvátil? S velkým zármutkem Benedikt Theoprobisovi pověděl o tom, že klášter bude zabrán cizím národem, že vše, co tu postavil pro bratry a s bratry, bude zničeno a nejvíce, čeho u Boha dosáhl, je záchrana duší mnichů. Nyní již z historie víme, že klášter byl Langobarským kmenem zničen a vydrancován a i když k tomu došlo v noci, kdy všichni mniši odpočívali, nepodařilo se Langobartům nikoho zajmout. Bůh tak splnil, co Benediktovi slíbil.¹⁴⁹

Další náležitost prorockého ducha se projevila při zkoušce krále Totily, který mnohé slyšel o proroctvích Benedikta, ale nevěřil jim. Proto vyslal svého zbrojnoše Riggu, kterého oblékl do svého šatu a propůjčil mu svou družinu, navštívit Montecassino. Muž Boží se nenechal zmýlit honosným šatem ani doprovodným zástupem a zvolal na zbrojnoše: „Slož,

¹⁴⁷ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 60.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

můj synu, slož, co máš na sobě; není to tvoje!“¹⁵⁰ Riggo byl ihned odhalen, utekl tedy ke králi a vše mu pověděl. Poté se Totila, nyní již osobně sám, vypravil za Benediktem. Když muže Božího spatřil, padl na zem a nenacházel sil ani odvahy se zvednout. Benedikt mu pomohl na nohy a velice otevřeně k němu promluvil: „Mnoho zlého pácháš, mnoho zlého jsi již spáchal; upust' konečně od nepravosti.“¹⁵¹ Poté ke králi vyřkl své proroctví o jeho vpádu do Říma, přeplavení se přes moře a jeho vládě, která bude trvat devět let a desátý rok bude rok jeho smrti. Tak se také stalo.¹⁵²

2.16. Sestra Scholastika

Scholastika byla Benediktovou sestrou, která následovala duchovní cestu svého bratra. Vstoupila do kláštera a stala se jeptiškou v jednom benediktinském klášteře v oblasti Subiaco, kde posléze byla také v čele - abatyši ženského společenství. Jak bylo ve zvyku, jednou ročně se bratr se setrou scházeli v domě poblíž kláštera a společně diskutovali o duchovních tématech. Setkání se vždy realizovalo v domě mimo klášter, což bylo z důvodu zákazu vstupu sestry za brány mužského kláštera. I tentokrát sourozenci celý den vedli hovory o náboženských otázkách, společných tématech a životě v klášterní komunitě. Když se schylovalo k večeru, Benedikt vstal a chystal se k návratu do kláštera, sestra Scholastika však ještě netoužila po ukončení návštěvy a prosila bratra, aby zůstal. Na to ale muž Boží nehodlal přistoupit, protože by to bylo proti všem pravidlům mnišského života. Sestra nepřestala naléhat, a když viděla Benediktův opakovaný nesouhlas, začala se úpěnlivě modlit a prosit Boha o vyslyšení její prosby. Rozpoutala se převeliká bouře, hromy ohlušující tloukly, blesky prozařovaly temnou noc a vítr lámal stromy. Toto bouřlivé podnebí nepovolilo Benediktovi návrat do kláštera a musel proti své vůli setrvat u sestry. Ani trochu se mu to nelíbilo, zvláště proto, že bylo nemístné setrvat na noc mimo jeho celu a jako opat se cítil být povinný zachovávat řeholní pravidla. S vyčítavou tváří pohlédl na sestru a ta mu pravila: „Ejhle, prosila jsem tebe, a ty's mne vyslyšeti nechtěl; i prosila jsem Pána svého, a vyslyšel mne.“¹⁵³ Benedikt tiše usedl a pokračoval v duchovním rozhovoru se svou setrou

---

¹⁵⁰ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 35.

¹⁵¹ Tamtéž. str. 35.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž. str. 70.

Scholastikou. Takto probděli celou noc, bouře ustala a Benedikt se za svítání mohl vrátit do svého kláštera.¹⁵⁴

Vidíme zde Benediktovo úzkostlivé chování pramenící ze striktního dodržování řehole. Sestra nebyla v takovém zajetí doslovných pravidel a větší důležitost pro ni měl čas strávený duchovní rozpravou s bratrem. Jde o volbu „mezi povinností a láskou“¹⁵⁵. Benedikt zde zastává povinnost a Scholastika lásku a láska vítězí nad zákonem, láska se krmí svobodou a dává strach. Láska v srdci ženy se staví vysoko nad vůli mužovu. Bůh je láska a Bůh přebývá v srdci, tak také Bůh přestupuje lidskou vůli.¹⁵⁶ S tím také souhlasí Řehoř a končí příběh setkání Benedikta se Scholastikou slovy: „Také není s podivením, že žena, jež dlouho toužila svého bratra viděti, tenkrát více zmohla než on sám; neboť ježto dle slov svatého Jana „Bůh je láska“¹⁵⁷, soudem velice spravedlivým ona více zmohla, která více milovala.“¹⁵⁸

Šlo o poslední rozhovor sestry s bratrem. Scholastika po tomto krásném a duchaplném setkání, tři dny na to, skonala. Možná to snad i tušila a proto trvala na Benediktově přítomnosti. Benedikt sestřino tělo uložil do hrobky, kterou si přichystal pro sebe a po jeho smrti byl položen vedle ní. Jejich spojení v myšlení a duchu za života našlo spojení i po smrti ve společné hrobce.¹⁵⁹

Grün v tomto životním příběhu nachází obraz integrace anima a animy, kdy nalézá i své srdce otevřené pro Boha a toto proměňuje ho samotného. Sestra mu otvírá ženskou stránku sebe sama, která je důležitou částí vnitřního života a obohacuje člověka, dává prostor pro větší lidskost, dobrotu, svobodu a brání zkosnatění postojů, ulpívání na pouhých pravidlech. Pouze sjednocením anima a animy se člověk otvírá mystické zkušenosti Boží a pro Benedikta tato vnitřní sjednocenost představuje vhodné prostředí pro tvorbu řehole živé, otevřené a prostoupené pravým životem a láskou.¹⁶⁰

---

¹⁵⁴ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

¹⁵⁵ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství.* Praha: Zvon, 1991. str. 47.

¹⁵⁶ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyšehrad, 2004.

¹⁵⁷ J 4,8.

¹⁵⁸ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 73.

¹⁵⁹ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství.* Praha: Zvon, 1991.

¹⁶⁰ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyšehrad, 2004.

2.17. Celý svět v jediném paprsku

Rozlila se temná noc, konejšivě houpala bratry upadlé v hluboký spánek a všemocné ticho lahodilo snícím mnichům. Jeden pár očí však protnul tmou, to bdělý Benedikt konal svou noční modlitbu. Najednou se však něco podivuhodného stalo, při zření z okna ven, Benedikta zasáhlo nevídané světlo, které „veškeru tmou zaplašilo a takovým leskem svítilo, že do temnoty zářic svou jasností den převýsilo“¹⁶¹. Muž Boží nikdy dříve nic takového neviděl, bylo to nevídané, velkolepé a nepochopitelné, pouhými slovy nevypověditelné. Přesto se snažil vylíčit ten obraz, který kreslil „veškeren svět jakoby pod jedním paprskem slunečním jsa shrnut....“¹⁶². A když Benedikt zaostřil zrak do toho paprsku, uviděl ohnivou kouli a v ní duši biskupa Kapuanského, která byla nesena anděli do nebe.¹⁶³

Benedikt vypravil posla do Kapue, aby zjistil, jak se vede biskupovi, ten jej však našel již mrtvého a tak bylo poznáno, že v té chvíli, kdy Benedikt měl své vidění, byla i chvíle biskupova odchodu ze života pozemského.¹⁶⁴

Vidět celý svět před sebou mu umožnil jeho duch, který přesáhl svou pozemskou klec a byl „vytržen do nadpozemských krajů“¹⁶⁵. Jeho duch došel velkolepé rozlehlosti, v naprosté oddanosti Bohu, mohl pojmout vše „co jest pod Bohem“¹⁶⁶. To světlo světa, které se ukázalo zraku, otevřelo prostor pro vnitřní vidění, jež rozevřelo mysl a „uchvátilo ducha do výšin a ukázalo mu, jak nepatrné je všechno, co je dole.“¹⁶⁷

Velkolepý, mystický zážitek, který Benedikt prožil a který je jen těžce vypověditelný běžnému čtenáři, přesto dává nahlédnout hloubku Benediktovy víry a oddanosti Bohu, kterému zasvětil život, a ve kterém spatřoval naplnění Boha a skrze něj naplnění sebe. Dostalo se mu nahlédnutí „za oponu“, které se žijícímu tvorů nedostává, spatřil velikost Božího díla, které člověku nenáleží, zřel vševědoucnost Boha a zakusil přítomnost všemohoucího Boha.

---

¹⁶¹ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 74.

¹⁶² Tamtéž. str. 77.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž. str. 77.

¹⁶⁶ Tamtéž. str. 77.

¹⁶⁷ Citováno dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství.* Praha: Zvon, 1991. str. 96.

2.18. Benediktova smrt

Prozřetelnost, která byla Benediktovi Bohem propůjčená, mu také sdělila jeho smrt. Tuto předpověď sdělil svým bratrům, se kterými pobýval v klášteře, ale i bratrům ze vzdálených klášterů, kterým také pravil o znamení jako symbolu jeho skonu, kdy jeho duše opustí tělo. Nechal otevřít a připravit hrob pro uložení svého těla, šest dní před svou smrtí. Benedikta následně schvátila nemoc, zimnice a těžké horečky mu pálily životní síly, a den za dnem byl slabším a slabším. Šestého dne se nechal svými spolubratry přenést do kaple, kde přijal tělo a krev Kristovu, aby se posilnil před smrtí. Pak z posledních sil se zvedl ze svého lože, podepřen svými mnichy vztáhl ruce vzhůru k nebi a modlil se a tak naposled vydechl. Dva z jeho žáků toho dne měli vidění. Jeden, který byl v klášteře a druhý, který byl daleko vzdálen od kláštera, přesto viděli to samé. Viděli cestu, která vedla z Benediktovy cely vzhůru do nebe, pokládaná rouchy a osvětlená byla mnohými lampami. Na té zářivé cestě do nebe spatřili muže se září v ctihodném obleku, který se jich tázal, zda-li ví, co je to za cestu? Nevěděli. A tak jim sám tento krásný muž pověděl: „Toť jest cesta, po níž Bohu milý Benedikt vstoupil na nebesa.“¹⁶⁸ Tradiční výklad hovoří o datu úmrtí 21. března roku 453.

I v Benediktově smrti se odráží jeho povaha. Není jí nijak zaskočen, ví a připravuje se na ni. Poslední minuty svého života stojí před oltářem Boha, sjednocuje se s Kristem a modlí se s rozevřenýma rukama k nebi, upíná se k svému Pánu. „Tak jako Ježíš na kříži vložil svého ducha do rukou Otcových, tak i Benedikt v modlitbě vydechuje duši a vrací ji do rukou svého stvořitele.“¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů).* Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 81.

¹⁶⁹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie.* Praha: Vyšehrad, 2004. str. 35.

3. Benediktův odkaz

Podivuhodné Benediktovo poselství k nám promlouvá z jeho žitého ctnostného života, z jeho sepsaného díla *Řehole* a vybudovaného mnišského společenství, které se stalo řádem ve službách křesťanského světa nesoucí jméno po svém zakladateli, *Benediktini*.

Pod Benediktovu ochranu byla Evropa svěřena 24. 10. 1964 papežem Pavlem VI., kdy jej prohlásil „patronem Evropy“ a „římským a křesťanským géniem“ a stalo se tak u příležitosti vysvěcení, za druhé světové války již po několikáté zničeného a nyní obnoveného kláštera Montecassina, jež je kolébkou Benediktinu. Papežova pronesená slova zněla: „Posel míru, budovatel jednoty, učitel civilizace, ale především hlasatel náboženství Kristova a zakladatel západního mnišství – to jsou tituly opravňující naši úctu k svatému opatu Benediktovi. V době, kdy římské císařství šlo k zániku, v době, kdy evropské státy byly ještě ponořeny v temnotách a mnoho dalších národů zůstávalo nadále bez civilizace a neznalo duchovní hodnoty, byl to svatý Benedikt, který svým pevným a neustálým úsilím způsobil, že nad naším světadílem se zjevily červánky nové éry.“¹⁷⁰

Slova papeže Jana Pavla II. pronesená 20. 9. 1980 při mši svaté, k patnáctistému výročí Benediktovu, v opatství Montecassino: „Tvůj život, i když prožitý v okruhu jediné země, přece zazářil podivuhodnými ctnostmi a znameními. Výsledek tvého oživujícího poselství pronikl celou Evropou a z ní pak celý svět a došel až do našich dnů skrze tvoji malou knihu, která se stala „kvasem Božské spravedlnosti“ pro křesťanský růst velkého množství těch, jež ti Bůh tak jako kdysi Abrahámovi připravil jako neporovnatelné dědictví.“¹⁷¹

3.1. Ikonografie

Benedikt je zobrazován obvykle v černém mnišském rouchu nebo také méně častěji v bílém oděvu a ojedinele s mitrou. Mezi atributy, které jsou součástí Benediktova zobrazení patří *knihy, hůl, kalich s hadem, puklý pohár, ošatka s obilím* či *havran s kouskem chleba v zobáku*.¹⁷² Jde o symbolická vyjádření známá z jeho životního příběhu. Například *knihy* symbolizuje jeho *Řeholi*, *puklý pohár* odkazuje k životnímu příběhu Benediktova pobytu

¹⁷⁰ *Svatý Benedikt*. Scriptum Praha, 1992. str. 7.

¹⁷¹ *Svatý Benedikt 480 – 1980*. Křesťanská akademie v Římě, 1980. str. 184.

¹⁷² *Lexikon des Mittelalters I. Band I*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. str. 1868.

v klášteře Vicovaru a pokusu mnichů otrávit muže Božího, kdy otrávený pohár při Benediktově znamení kříže pukl, *havran s chlebem* je upomínkou na vražedný pokus žárlivého kněze Florentia zbavit se Benedikta.

Takové obrazové scény můžeme najít v Itálii již od 8. století, poté směrem na sever od Alp v průběhu 10. století. Kromě obrazů se dále objevují knižní malby, malby na skle a grafiky, také inspirované příběhy ze života Benedikta.¹⁷³

3.2. Montecassino

Kláster Montecassino založil Benedikt roku 529 a je mateřským klášteřem benediktinského řádu. Jeho výstavba nebyla jednoduchá, tak jak je popsáno v předchozí kapitole a také v průběhu dějin zažil mnohé pády, zničení a drancování, přesto byl vždy obnoven a i dnes hrdě stojí na úpatí hory jako nezpochybnitelný odkaz Benedikta a opravdový „dům Boží“¹⁷⁴. Jak píše Nigg Waltari: „Montecassino je Boží hrad uprostřed rozbořeného moře tohoto světa.“¹⁷⁵ Klášter byl vystavěn na místě pohanského chrámu, který byl zasvěcen bohu Apolonovi. Benedikt proměnil chrám pohanského boha „ve svatyni blahoslaveného Martina“¹⁷⁶ a tam, kde stával pohanský oltář, vystavěl „svatyni ke cti Jana Křtitele“¹⁷⁷. Měl jasnou představu o tom jak by měl klášter vypadat a také ho tak vystavěl. Poprvé k jeho zničení došlo roku 577 Langobardy, o čemž podal zprávu i Řehoř v životopise Benediktově, kdy je tato scéna zaznamenána v jednom z Benediktových vidění. Obnoven byl na začátku 8. století za mandátu papeže Řehoře II. V roce 744 daroval vévoda Gisulf II. z Beneventa klášteru přilehlé oblasti a tak vznikla „*Terra Sancti Benedicti*“, země svatého Benedikta. Následný pád se odehrál v roce 883, kdy jej dobyli Saracéni, kteří klášter vyplenili a zapálili, tentokrát nebyli smrti uchráněni mniši, tak jako v prvním případě a mnoho jich zemřelo, mezi nimi i opat Bertharius. Další staletí byla ke klášteru příznivá, v čele stáli velcí opatové a Montecassinu náležela velká prestiž jak na církevním, tak také světském poli, zvláště v 11. století za opata Desideriuse, kdy značně vzrostl počet mnichů a zdejší knihovna a scriptorium se staly známými po celém západě. Desiderius také dovedl k dokonalosti Beneventsko – montecassinské písmo, které vzniklo v průběhu 8. století v klášteře z mladší

¹⁷³ *Lexikon des Mittelalters I. Band I.* München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. str. 1868.

¹⁷⁴ „dům Boží“ v řeholi : RB 31, 19; RB 53, 22; RB 64, 5.

¹⁷⁵ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 39.

¹⁷⁶ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 26.

¹⁷⁷ Tamtéž. str. 26.

římské kurzívy a vyznačuje se pečlivým kaligrafickým zpracováním. Ke třetímu zničení kláštera došlo roku 1349, kdy nepadl za oběť lidskému nepříteli, ale byl skolen zemětřesením. V 16. - 17. století byl přestavěn na barokní baziliku. Jeho úplné zničení proběhlo za druhé světové války, a to 15. 2. 1944, kdy stál v cestě dvěma armádám. V průběhu tří hodin se „dům Boží“ proměnil v hromady kamení, v nichž smrt pohltila i mnoho civilistů. Po válce byl klášter obnoven z prostředků, které poskytl Italský stát a v roce 1964 byl opět vysvěcen papežem Pavlem VI.¹⁷⁸

3.3. Řehole sv. Benedikta

Regula Benedicti (RB) - skvostné dílo Benedikta, které mělo značný vliv na celý křesťanský svět, zásadně přispělo k formování spirituality klášterních společenství, ovlivnilo evropskou kulturu a které i dnes má čtenáři mnohé co dát, ať už se jedná o čtenáře povolane z řad služebníků Božích, tak i z řad lidí světských.

„Výtečná ve své moudrosti a jasná v pojetí“¹⁷⁹, tak píše Řehoř Veliký. Průzračná pro mnichy, naprosto srozumitelná bez jakéhokoli vysvětlení, přesto je nejcenějším dílem, které mělo rozhodující význam pro bratry. Pro Benedikta však byla jen „nepatrnou řeholí, sepsanou pro začátečníky“, tato slova volí v jejím úvodu. Sloužila mu k tomu předloha anonymního autora, tzv. *Regula Magistri*¹⁸⁰ (RM). Benediktovo zpracování řehole obsahuje jak myšlenky vzaté z RM, tak myšlenky jeho předchůdců a vlastní jeho zkušenosti. Nejedná se však jen o zákoník sepsán jistou právníckou formou, ale dýchá z něj křesťanská spiritualita. V řeholi Benedikt neustále odkazuje na Písmo, obsahuje mnohé citáty z Bible, které poukazují na důvěrnou Benediktovu znalost Písma svatého.¹⁸¹

Řehole je tvořena ze čtyř hlavních částí, z nichž první část je, můžeme říci, základem, který obsahuje Prolog, ve kterém je čtenář nabádán k mnišskému životu. Následuje prvních sedm kapitol, ve kterých je podán obraz struktury společenství řídicí se řeholí a úloha představeného komunity¹⁸². Dále hovoří o nástrojích¹⁸³, které vedou k dobrým skutkům,

¹⁷⁸ *Abbazia de Montecassino* [online]. [cit. 23. 4. 2013]. Dostupné z:

<<http://www.montecassino.it/en/history.html>>.

¹⁷⁹ Citováno dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 14.

¹⁸⁰ RM dostupná z: *Documenta Catholica Omnia* [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0700-0800_Auctor_Incertus_Ad_Monachos_Magistri_Regula_MLT.pdf>

¹⁸¹ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991.

¹⁸² RB 1-3 – zdroj: *ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky*. Praha: Čeští benediktini, 1993.

¹⁸³ RB 4

poslušnosti¹⁸⁴, mlčenlivosti¹⁸⁵ a pokoře¹⁸⁶. Druhá část sestává z kapitol 8 - 20, v nichž je popsán obsah a struktura liturgické modlitby¹⁸⁷ a následují teologické poučky a praxe modlitby¹⁸⁸. Společný život¹⁸⁹, jeho organizace, struktura a praktické vedení je popsán ve třetí části. Čtvrtá, konečná část řehole obsahuje sedm kapitol, ve kterých Benedikt hovoří o teologii mnišského života¹⁹⁰, kdy vyzdvihuje jeden aspekt, a tím je láska.¹⁹¹

*„Obsculta, o fili, praecepta magistri
et inclina aurem cordis tui
et admonitionem pii patris libenter excipe
et efficaciter comple,
ut ad per in oboedientiae laborem redeas,
a quo per in oboedientiae desidiam recesseras.
Ad te ergo nunc mihi sermo dirigitur,
quisquis abrenuntians propriis voluntatibus
domino Christo vero regi militaturus
oboedientiae fortissima atque praeclara arma sumis.“¹⁹²*

*„Naslouchej, synu, mistrovu učení,
nakloň své srdce¹⁹³,
rád přijmi a rozhodně uveď ve skutek,
k čemu tě nabádá laskavý otec,
ses v námaze poslušnosti vrátil k Tomu,
od Něhož ses vzdálil zahálkou neposlušnosti.
Na tebe se nyní obracím,
ať jsi kdokoli, kdo se zříkáš své vlastní vůle
a chtěje sloužit ve vojsku Krista, Pána a pravého Krále,
chápeš se mocných a přeslavných zbraní poslušnosti.“¹⁹⁴*

---

¹⁸⁴ RB 5.

¹⁸⁵ RB 6.

¹⁸⁶ RB 7.

¹⁸⁷ RB 8 – 18.

¹⁸⁸ RB 19 – 20.

¹⁸⁹ RB 21 – 67.

¹⁹⁰ RB 68 – 73.

¹⁹¹ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2004.

¹⁹² RB [Incipit Prologus], 1-7.

¹⁹³ Srov. Př 4, 20; 5,1.

¹⁹⁴ RB [Incipit Prologus], 1-7.

Naslouchej či poslyš, tak začíná první slovo Benediktovy řehole s jasným záměrem probudit čtenáře - „otevřít se, stát se půdou, která přijme sémě a dá mu vzklíčit“¹⁹⁵. Je zde také zřetelná návaznost na Písmo, kde „*naslouchat moudrosti* je podle starozákonního chápání cesta k životu“¹⁹⁶, slyšet je známkou života¹⁹⁷. Slyšet Písmo, které je volajícím hlasem a nabádá k jeho plnění a jeho plněním podobá se člověk moudrému muži, pokud jej však neplní, podobá se bláznovi.¹⁹⁸ Slyšet zde podle Benedikta náleží srdci, které jediné, když je otevřené, usiluje o Boha a skrze lásku k němu přichází. Celou řeholí prostupuje duch lásky, duch milujícího člověka, který lásku našel skrze Boha v Bohu a rozhodl se tento mocný dar, který boží hráze, dává člověku svobodu, utěšuje jeho hříšnou mysl a uschopňuje lidskou duši k zázrakům, zprostředkovat každému, kdo jen kouskem srdce zatouží po trvalé, ctnostné hodnotě a plnosti života, který vede skrze následování Krista k našemu stvořiteli Otci.

3.4. Ora et Labora

Ora et labora = Modli se a pracuj, toť heslo benediktinů, které ale v Benediktově učení nenajdeme. Poprvé byla tato formulka užitá až v 9. století Benediktem z Aniane¹⁹⁹. Představa Benedikta z Nursie byla v rovnovážném vztahu mezi prací a modlitbou, což byl v dané době naprosto nový pohled, protože tehdejší římská společnost pohlížela na práci jako na činnost, která náleží otrokům²⁰⁰. A každý, kdo byl ve službách práce, i když za ní přijímal peníze, se v očích společnosti snižoval na otrockou úroveň. Benedikt tak ukázal nový postoj k práci a ovlivnil přístup západního světa k práci. S pozitivním pojetím práce se setkáváme již u Augustina, jenž ji chápe jako Boží přikázání a určitý směr, kterým se dá kráčet k duchovnímu růstu a zdokonalování. Benedikt byl z největší pravděpodobností Augustinem inspirován a rozuměl práci jako „duchovní cestě, na níž potkáváme Boha u sebe samého, otevíráme se pro Boha i pro lidi a necháváme se samotným Bohem vzít do služby“²⁰¹. Hovoří o třech cílech práce, jimž první je zajistit potřeby pro život. Druhým významem je, že práce je také službou druhým, a tím je naplněním lásky k bližnímu. A třetím cílem práce by měla

¹⁹⁵ *Svatý Benedikt 480 – 1980*. Křesťanská akademie v Římě, 1980. str. 80.

¹⁹⁶ *ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky*. Praha: Čeští benediktini, 1993. str. 26. Srov. Př 4,10.

¹⁹⁷ Srov. Dt 4, 1.

¹⁹⁸ Srov. Mt 7, 24-27.

¹⁹⁹ Benedikt z Aniane – narozen kolem roku 747, zemřel roku 821. Byl benediktinským mnichem a klášterním reformátorem v karolínském období.

²⁰⁰ Tuto představu Řím přejal ze starého Řecka.

²⁰¹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 72.

být oslava Boha. Vystihuje ji Benediktova formule „aby ve všem byl oslavován Bůh“²⁰². Práce, kromě své praktické stránky, má být člověku radostí. Kdykoli, kdokoli tvoří, podílí se tak na „*opus Dei*“ Božím díle. Skrze naši tvořivou práci, může zazářit kousek Božího stvoření. Práce, která je skutečnou oslavou Boha, musí se zakládat na třech pilířích, a to pokoře, poslušnosti a svobodě od hrabivosti. Podstatou takové práce je odpoutání se od sebe a plné ponoření do činnosti. A právě to je společným bodem, který spojuje práci a modlitbu. V modlitbě opouštíme sebe a otevíráme se Bohu. V modlitbě a práci jsme osvobozeni od sebe a otevření Bohu a druhým lidem. „Modlitba a práce mne osvobozují ode mne samého, aby můj život proudil dál a byl plodný.“²⁰³ Benedikt poukazoval na koexistenci práce a modlitby, kterou spatřoval v každodenní náplni mnichů, kdy mnich je v neustále modlitbě i při práci, jde o formu vnitřní modlitby, což neznamená, že nepřetržitě myslí na Boha, ale plně pracující je ponořen do svého nitra, kde v hloubi duše kotví Bůh. V té hloubce pociťuje a prožívá přítomnost Boží.²⁰⁴

---

²⁰² RB 57,9.

²⁰³ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 75.

²⁰⁴ Tamtéž.

Závěr

Benediktova výjimečnost byla obdivuhodná, v době kdy Evropou zmítal chaos, upadala antická kultura, celá zem byla lapená barbarskými národy a ležela ve stínu tmy, Benedikt svou láskou k Bohu zazářil jako jiskra naděje, která svým světlem proťala tmou úpadku, dala útěchu a všem, kteří o to žádali a byli pevní ve svém odhodlání, vyhnala navždy stíny z jejích duší.

Benediktova cesta nebyla vždy jednoduchá, než se scelil ve svých ctnostech, musel přemoci mnohé útoky zla, poznat sám sebe a překonat silná pokušení. Vše s čistým štítem ustal a smířen v Bohu, stal se druhým, kteří hledali Boha, vzorem, pomocníkem a učitelem.

Jeho přerod, od člověka světského k člověku zbožnému, je krásným a okouzlejícím obrazem, který zajisté může hodně vypovědět i dnes a který může být inspirací dnešnímu člověku v tomto uspěchaném světě, kde se člověk ztratil Bohu i sám sobě. A tak, jako kdysi Benedikt ukázal možnost i v tom chaotickém a převráceném světě jeho doby, najít a vydat se po Boží cestě, ukázat správný směr mnohým dalším, kteří v jeho započatém díle pokračovali a přes dlouhá staletí kráčeli v jeho stopách, tak také dnes připomenout velikost jeho prostého učení, od malého začátku k převelikému konci, jímž prostupuje láska. K tomu jediným úkolem lidských stvoření je otevřít svá srdce a nechat se naplnit Benediktovou moudrostí. Moudrostí, jež byla žitá v něm a skrze něho v jeho žácích a jež žije dnes v bratřích a sestřích jeho řádu. Moudrost, která se odráží v každém slově jeho řečole a září jako vzácný dokument ve službách církve pro utěšení duší a pohlazení srdcí.

Ještě mnohé je, co o Benediktovi a jeho dědictví dá se vypovědět. V této práci je vykreslen pouhý hrubý nástin a spousta jeho krásy náleží do skrytosti, jejíž další část bude poodkryta v příští práci. Nyní však končím tuto stať se slovy: Benediktovo poselství utěší duši a pohladí srdce, v hluku a spěchu současné civilizace, nabídne ostrov pokoje. Rychlost a ohlušující šepot světa nahlodává lidskou mysl a uchrání se jen ten „kdo od svého srdce odvrhne proradného ďábla, když mu něco našeptává, a i s jeho našeptáváním ho obrátí vniveč, uchopí jeho myšlenky rovnou v zárodku a rozrazí je o Krista“.²⁰⁵

---

²⁰⁵ RB [Incipit Prologus], 28. srov. Ž 137,9.

Seznam použité literatury:

ATHANASIUS, *Život sv. Antonína Poustevníka: život a působení našeho svatého otce Antonína, jak ho napsal a mnichům v cizině poslal náš svatý otec Atanáš, biskup alexandrijský*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2010. ISBN 978-80-7412-041-1.

BIBLE. *Písmo svatého Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad*. Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.

BROWN, Peter. *Tělo a společnost: muži, ženy a sexuální odříkání v raném křesťanství*. Brno: CDK 2000. ISBN 80-85959-72-0.

COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2004. ISBN 80-7192-793-7.

CULDANTOVA, Francine. *Nástin gnostické teologie*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1999. ISBN 80-86005-87-9.

FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5.

FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, 2006. ISBN 80-7195-082-3.

GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-695-6.

Lexikon des Mittelalters I. Band I. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. ISBN 3-423-59057-2.

NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-040-0.

NOVÁK, Josef. *Církevní dějiny (Ecclesiastica historia) (Teol. studie)*, Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7072-120-0.

Papež Řehoř Veliký. *Život a Řehole svatého otce Benedikta*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

Příběhy apoštolů, Novozákonní apokryfy II. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-858-7

ŘEHOLE SV. BENEDIKTA *latinsky a česky*. Praha: Čeští benediktini, 1993.

SEGERT, Stanislav. *Synové světla a synové tmy, Svědectví nejstarších biblických rukopisů*. Praha: Orbis, 1970.

STÖRING, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-058-3.

Svatý Benedikt 480 – 1980. Křesťanská akademie v Římě, 1980.

Svatý Benedikt. Scriptum Praha, 1992. ISBN 80-900355-9-8.

THIEDE, Carsten Peter. *Svitky od mrtvého moře a židovský původ křesťanství*. 1. vyd. Praha: Volvo Globator, 2004. ISBN 80-7207-549-7.

VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006. ISBN 80-86882-03-9.

VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. ISBN 978-80-86882-14-7.

Internetové odkazy:

Abbazia de Montecassino [online]. [cit. 23. 4. 2013]. Dostupné z:

<<http://www.montecassino.it/en/history.html>>.

Documenta Catholica Omnia [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0700-0800,_Auctor_Incertus,_Ad_Monachos_Magistri_Regula,_MLT.pdf>.

Documenta Catholica Omnia [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<[http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/103_migne_gm/0240-0311,_Methodius,_Convivium_Decem_Virginum_\(MPG_018_0027_0220\),_GM.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/103_migne_gm/0240-0311,_Methodius,_Convivium_Decem_Virginum_(MPG_018_0027_0220),_GM.pdf)>.

KIRBY, Peter. *Early Jewish Writings* [online]. 2001 – 2013. Dostupné z:

<<http://www.earlyjewishwritings.com/text/philos/book34.html>>.

KUKLIŠ, Libor. *Gnosis9.net – internetový magazín pro ty, kdo hledají poznání* [online].

24. 10. 2005, [cit. 2012-10-5]. Dostupné z:

<<http://gnosis9.net/view.php?cisloclanku=2005100001>>.

PEARSE, Roger. *The Tertullian Project* [online]. 1999, poslední revize 27. 4. 2012, [cit. 2013-01-13]. Dostupné z:

<http://www.tertullian.org/works/de_exhortatione_castitatis.htm>.

Tufts University. *Perseus Digital Library* [online]. 2005. Dostupné z:

<<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0178%3Atext%3DGorg.%3Asection%3D493a>>.

Summary:

OTEC ZÁPADNÍHO MNIŠTVÍ BENEDIKT Z NURSIE

FATHER OF THE WESTERN MONASTICISM

ST. BENEDICT OF NURSIA

TEREZIE VALOVÁ

The thesis deals with the “father of western monasticism” Benedict of Nursia. The introductory part describes the period, which preceded Benedict's time and it briefly shows early incentives that led to origin of Christian monasticism. The basis was ascetic practice applied by individuals or groups outside Christian community that got among Christians in early church fast and anchored in originating monasticism as an important aspect of monastic way of life.

The key part of the thesis is Benedict's life, witness of which Pope Gregory I wrote in his Dialogues in the 6th century. The thesis describes a part of legendary Gregory's stories of Benedict's life that played a decisive role in Benedict's life journey and show a man who was religious, strong in virtues, open in love, devoted to God and imbued with the spirit of all the just.

The final part of the thesis gets to Benedict's legacy that Benedict and it refers to the rarity of his spirituality, which reflected even in ordinary aspects of human life and even today it can say a lot not only to competent servants of God among monks but also to persons outside such groups and it can also serve as inspiration for secular world.

Initial literature for the thesis was the sources by Czech and foreign authors that deal with the history of monasticism, the second book of Dialogues by Pope Gregory I and Benedict's monastic rule.